

Umeå universitet
Institutionen för ekologi, miljö- och geovetenskap
Examensarbete – Miljö- och hälsoskydd D30, VT-09

**Märkning av importerade färdigförpackade livsmedel i
Stockholms stad**
– Uppfyller märkningen på svenska Livsmedelsverkets regler?

Handledare: Åsa Lavin, Umeå universitet.

Av: Susanne Pettersson

Förord

Under min praktik på Miljöförvaltningen i Stockholms stad hörde jag mig för angående uppslag till examensarbeten, gärna inom livsmedel och gärna om märkning. Olu Lindström enhetschef på Livsmedelskontrollens butiksenhet gav mig då uppdraget som resulterade i detta examensarbete. Olu Lindström och även Gun Nyström, livsmedelsinspektör på Butiksenheten, ska ha tack för den hjälp jag har fått från dem.

Slutligen två stora tack till min handledare Åsa Lavin vid Umeå universitet och min trogne korrekturläsare och ständiga bollblank Erika Blank.

Susanne Pettersson

Maj 2009, Bro.

Labeling of imported pre-packed foodstuffs in the City of Stockholm - Does the labeling in Swedish fulfill the regulations of The Swedish National Food Administration?

Susanne Pettersson

Abstract

To study whether the labeling of imported foodstuffs is in accordance with regulations, a screening was made to determine whether errors occurred when translating labeling from a foreign language to Swedish. The research was limited to 600 pre-packed foodstuffs, of which 119 were screened in detail, in 20 stores that supplied mainly imported foodstuff. The foodstuffs were randomly selected and a questionnaire was used to help answer how the stores managed labeling. Errors found during the screening were classified into categories. Results of the screening showed that neither stores nor foodstuffs fulfilled the regulations. Lack of information and incorrect or deceptive translation were commonly found errors. Ingredients also sometimes occurred on the Swedish labeling even if they did not occur on the original labeling. A fourth of the 119 foodstuffs had errors regarding allergens, which could influence consumers' health and life. Some stores verified the labeling if they did not make the labeling in Swedish themselves, whereas others trusted the labeling to be correct. Judging from comments made by some stores, not everyone was aware of their responsibility regarding labeling. Some believed that the importer/wholesale dealer was responsible for the labeling. Labeling in Swedish was also unnecessary according to some stores, they stated that most of their costumers read the original labeling or are familiar with the foodstuff. To solve the problem with insufficient and deceptive labeling, measures addressed both to stores and wholesale dealers need to be taken.

Key Words: labeling, prepackaged foodstuff, language, import.

Sammanfattning

Vikten av att konsumenter får korrekt information när de handlar livsmedel är avgörande både när det gäller liv och hälsa men även utifrån andra aspekter som t.ex. ekonomi.

Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel innehåller krav på hur föreskrivna märkningsuppgifter som t.ex. ingrediensföreteckning, nettokvantitet och bäst före-datum ska redovisas på förpackningen. Det finns även krav på att uppgifterna ska finnas på svenska eller annat språk om stavningen endast skiljer sig obetydligt. Den här kartläggningen har som syfte att granska om lagstiftningen följs i fråga om märkning av färdigförpackade livsmedel. Det som kommer att granskas är importerade färdigförpackade livsmedel som saknar originalmärkning på svenska, men även hur butiker arbetar med märkningen. Den kompletterande märkningen på svenska som ska finnas undersöks ifråga om huruvida brister finns och vad det i så fall är för brister. I Stockholms stad har 20 butiker som i huvudsak säljer importerade färdigförpackade livsmedel besökts för att genomföra en enkätundersökning och titta på livsmedlens märkning. I butikerna har 600 livsmedel slumpmässigt valts ut varav 119, som uppfyllde vissa krav, har detaljgranskats utifrån gällande lagstiftningen, övriga livsmedel har kontrollerats utifrån om de har märkning på svenska och engelska.

Kartläggningen visade att stora brister fanns angående de föreskrivna märkningsuppgifterna. Ingen av de butiker som besöktes uppfyllde lagstiftningen gällande märkning och samtliga livsmedel som detaljgranskades hade någon form av brist gällande märkning. Det handlade bl.a. om att märkningsuppgifter på svenska saknades eller var felaktigt angivna. Det förekom även brister i översättningen som i olika stor utsträckning gjorde det svårt att förstå vad som avsågs. Allvarligast var de brister som förekom i samband med ingrediensförteckningen där t.ex. ingredienser saknades eller att ingrediensförteckningen hade försetts med ingredienser som saknades på originalmärkningen. En fjärdedel av de livsmedel som granskades hade brister gällande allergener vilket är mycket allvarligt. Avsaknaden av uppgifter samt brister i uppgifterna medför att märkningen är vilseledande men även att det finns risker för konsumenternas liv och hälsa. Vissa butiker uppgav att de brukade kontrollera att märkningen på svenska stämde i de fall de inte gjort märkningen själv, men flera butiker litade på att märkningen stämde. Kommentarer som lämnades vid enkätundersökningen visade att en del butiker inte kände till sitt ansvar vad gäller märkning, men även att en del butiker upplevde det som onödigt att märka på svenska t.ex. på grund av att deras kunder i stor utsträckning kunde engelska eller originalmärkningens språk samt att de väl kände till varorna.

Livsmedel som släpps ut på marknaden ska vara säkra och det innefattar bl.a. att märkningsföreskrifterna ska uppfyllas. Det är anmärkningsvärt att samtliga livsmedel som var med i den här kartläggningen inte uppfyllde kraven. Dessa får med andra ord inte finnas till försäljning på marknaden. Behovet av en riktad insats för att få bukt med problemet är stort och insatsen måste riktas både mot butiker och mot importörer/grossister.

Innehållsförteckning

Förord	I
Abstract	II
Sammanfattning	III
Inledning	1
Syfte	2
Bakgrund	3
Definitioner	3
Grundläggande livsmedelslagstiftning	4
Grundläggande livsmedelslagstiftning angående märkning	4
Föreskrivna märkningsuppgifter	5
Beteckning	5
Ingrediensförteckning	6
Mängd av vissa ingredienser eller kategori av ingredienser	6
Nettokvantitet.....	7
Bäst före-dag eller sista förbrukningsdag	7
Förvaringsanvisning.....	7
Namn eller firmanamn och adress	7
Ursprung	8
Bruksanvisning	8
Verklig alkoholhalt	8
Allergener.....	8
Bakgrund om märkningskontroll från Livsmedelsverket	9
Metod och material	10
Urval av butiker	10
Enkät och butiksbesök	10
Urval av livsmedel	10
Kodning.....	11
Statistik.....	11
Avgränsning	11
Resultat	12

Butiksenkät.....	12
Märkningsgranskning.....	15
Bortfall och tillkommet material.....	15
Märkning på svenska respektive på engelska	16
Beteckning	16
Ingrediensförteckning	16
Mängd av vissa ingredienser eller kategori av ingredienser	19
Nettokvantitet.....	20
Bäst före-dag eller sista förbrukningsdag	20
Förvaringsanvisning.....	21
förvaringsanvisning på märkningen på svenska.	21
Namn eller firmanamn och adress	22
Bruksanvisning	22
Sammanfattning av märkningsgranskning.....	23
Statistiska resultat	23
Diskussion	24
Funderingar kring arbetets genomförande	27
Förslag på fortsatt arbete alternativt fortsatta studier.....	28
Slutsats.....	29
Referenser	30
Bilagor	
Bilaga 1 Butiksenkät	
Bilaga 2 Redovisning av märkningsgranskning del 1(2)	
Bilaga 3 Redovisning av märkningsgranskning del 2(2)	
Bilaga 4 Statistiska beräkningar	

Inledning

Alla vet vi hur mycket det finns att välja på i en matvarubutik, det är hylla efter hylla med livsmedel av olika slag. För att vi ska ha en chans att göra ett val i butiken behövs regler som styr märkningen av livsmedel. Förr handlade man med sina sinnen, det luktades, tittades, klämdes och kändes för att avgöra livsmedlets kvalitet och egenskaper. Idag däremot är många livsmedel väl förpackade och märkningen är ofta det enda vi har att gå på när vi ska göra våra val (1). Märkningen ska bl.a. hjälpa oss så att vi kan handla prisvärt, undvika sådant vi inte tål, undvika livsmedel som håller på att bli gamla samt att vi också ska kunna veta vem vi ska kontakta om något är fel på livsmedlet eller om vi har andra funderingar (2). Kommer vi till en affär som säljer importerade livsmedel ska vi ha samma möjlighet att göra vårt val där oavsett vilket språk originalmärkningen är på. Var i världen livsmedlet har tillverkats ska inte påverka konsumentens möjlighet att få säkra livsmedel och göra ett val. En märkning på svenska som är att lita på måste därför finnas oavsett om den fanns när livsmedlet lämnade tillverkaren eller inte (3).

Kommunens livsmedelsinspektörer har ofta få årliga kontrolltimmar för livsmedelsbutiker. Kontroll av märkning är något som tar mycket tid i butiker som i huvudsak säljer importerade färdigförpackade livsmedel som saknar originalmärkning på svenska och ibland räcker inte kontrolltimmarna till (4). Vid kontroll av märkning går det snabbt att se om en ingrediensförteckning på svenska finns, men frågan är om den verkligen stämmer överens med originalet? Stockholms stads Livsmedelskontroll har vid sina livsmedelsinspektioner ibland sett att felaktigheter förekommer i märkningen på svenska i de fall när den märkningen har gjorts i efterhand. Detta trots att de vid sina besök lämnar broschyren ”Märkning av livsmedel” från Livsmedelsverket till butikerna (5). I broschyren finns hänvisningar till Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel. Butikerna har därmed full möjlighet att veta vilka regler som gäller, det är också deras eget ansvar att veta vad som gäller oavsett om kommunens inspektörer har lämnat information eller inte (6). Stockholms stads Livsmedelskontroll är intresserad av att få en kartläggning över den här sortens märkning, i syfte att ta reda på om det finns brister angående märkningen. Visar det sig att brister finns så vill de veta vilken typ av brister det rör sig om. Detta för att få en uppfattning om hur det ser ut med märkningen ute i butiker och därmed få ett underlag för hur de ska fokusera på just märkning vid inspektioner.

Syfte

Syftet med det här examensarbetet är att granska hur lagen följs gällande märkning av importerade färdigförpackade livsmedel som på originalmärkningen saknar märkning på svenska. Arbetet görs som en kartläggning åt Livsmedelskontrollen i Stockholms stad för att de ska få en uppfattning om huruvida det finns brister angående märkningen och i så fall vilka brister det är som förekommer. Undersökningen görs i ett antal livsmedelsbutiker i Stockholms stad som i huvudsak säljer importerade färdigförpackade livsmedel.

Frågeställningarna som kommer att användas är följande:

- Hur arbetar butikerna med märkning?
- Hur många livsmedel saknar märkning på engelska?
- Hur många livsmedel saknar märkning på svenska?
- Finns de föreskrivna märkningsuppgifterna angivna på svenska?
- Är de föreskrivna märkningsuppgifterna på svenska korrekt angivna?
- Stämmer ingrediensförteckningen på svenska överens med originalmärkningens ingrediensförteckning?
- Vilka är de eventuella bristerna?

Bakgrund

Bakgrunden innehåller definitioner av viktiga begrepp som förekommer i arbetet samt att den lagstiftning som styr märkningen går igenom. Det finns även en fördjupning om allergener eftersom det är en viktig aspekt till varför korrekt märkning av livsmedel är så viktig. Sist i bakgrunden redovisas svar på frågor ställda till Livsmedelsverket angående märkning.

Definitioner

De första fem definitionerna anges i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel. Den näst sista definitionen anges i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1333/2008 om livsmedelstillsatser. Den sista definitionen anges i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.

Märkning, ”varje ord, närmare upplysning, varumärke, märkesnamn, illustration eller symbol som avser ett livsmedel och som finns på emballage, etikett, dokument, skylt, meddelande, halsring eller krage som är fäst på, medföljer eller hänvisar till livsmedlet.”

Färdigförpackat livsmedel, ”livsmedel och den förpackning som det placerades i innan det erbjöds till försäljning och som är avsett för enskilda konsumenter eller storhushåll. Förpackningen skall helt eller delvis omsluta livsmedlet på sådant sätt att innehållet inte kan ändras utan att förpackningen öppnas eller ändras.”

Storhushåll, ”restauranger, personalrestauranger och liknande.”

Ingrediens, ”varje ämne, inklusive livsmedelstillsats, som använts vid tillverkningen eller beredningen av ett livsmedel och som finns kvar i den färdiga varan om än i annan form. Om en ingrediens i ett livsmedel består av flera ingredienser, skall dessa anses som ingredienser i livsmedlet. Definitionen på ingrediens omfattar dock inte

a) beståndsdelar av en ingrediens som under tillverkningsprocessen tillfälligt avskiljts men senare åter tillförts ett livsmedel i proportioner som inte överstiger de ursprungliga,

b) livsmedelstillsatser som förekommer i ett livsmedel endast på grund av att de ingår i en eller flera ingredienser i livsmedlet, förutsatt att dessa tillsatser inte har någon teknisk funktion i den färdiga varan,

c) livsmedelstillsatser som använts som processhjälpmedel,

d) ämnen som använts i de mängder som är absolut nödvändiga som lösningsmedel för eller som bärare av livsmedelstillsatser inklusive aromämnen,

e) ämnen som inte är livsmedelstillsatser, men som används på samma sätt och med samma syfte som processhjälpmedel och som fortfarande finns kvar i den färdiga produkten, om än i annan form.”

Livsmedelstillsats, ”varje ämne som normalt inte i sig konsumeras som ett livsmedel och som normalt inte används som en karakteristisk ingrediens i livsmedel, oavsett om det har något näringsvärde eller inte, och som liksom dess biprodukter på goda grunder kan antas direkt eller indirekt bli en beståndsdel i livsmedel när det för något tekniskt ändamål avsiktligt tillförs sådana vid framställning, bearbetning, beredning, behandling, förpackning, transport eller lagring.”

Livsmedelsföretagare, ”de fysiska och juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det livsmedelsföretag de driver.”

Grundläggande livsmedelslagstiftning

Det övergripande syftet med livsmedelslagstiftningen är att konsumenternas intressen ska skyddas och att de ska kunna välja livsmedel utifrån välgrundade beslut (6). Konsumenterna får inte vilseledas och det ska säkerställas att endast säkra livsmedel kommer ut på marknaden så att människors hälsa inte kommer i fara. Livsmedel som inte är säkra får inte släppas ut på marknaden och ett led i att göra den bedömningen är att titta på att märkningen följer de regler som finns.

Grundläggande livsmedelslagstiftning angående märkning

Enligt avsnittet ovan är det med andra ord inte tillåtet att i Sverige släppa ut livsmedel på marknaden som inte uppfyller det som står i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel (7). Föreskriften grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel och efterföljande ändringsdirektiv. Samtliga EES-länder (Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet) samt Turkiet omfattas av direktivet. Eftersom det är ett EG-direktiv finns det möjlighet för medlemsländerna att ha nationella tillägg t.ex. angående särskilda språkkrav (1). Direktivet säger bara att märkningen ska vara lätt att förstå, det säger inget om vilket språk som ska användas. Sverige har valt att göra ett nationellt tillägg om att märkningen ska vara på svenska eller på ett annat språk om stavningen endast skiljer sig obetydligt (8). Det som ska finnas på svenska är de föreskrivna märkningsuppgifterna (se nedan) och kravet gäller utan undantag. Det gäller alltså även butiker med utländska livsmedel samt taxfreebutiker på svenskt territorium (1). Det anses inte som tillräckligt att göra den svenska märkningen på t.ex. hyllkanten utan märkningen måste vara fäst på livsmedlet. Om flera språk finns på märkningen så måste ingrediensförteckningen var den samma oavsett språk. Det finns även frivilliga märkningsuppgifter t.ex. förpackningsdag och bakdag (9). Även näringsvärdesdeklaration är i vissa fall en frivillig uppgift och dessa räknas inte in bland de föreskrivna märkningsuppgifter som kräver märkning på svenska (2).

Märkningen ska förutom att vara lätt att förstå även vara väl synlig, läsbar samt sitta kvar ordentligt. Den ska alltså inte kunna ramla av eller bli svår att läsa på grund av att trycksvärtan smetas ut (1). Beteckning, nettokvantitet och bäst före-dag/sista förbrukningsdag samt verklig alkoholhalt måste anges i samma synfält, vanligtvis samma sida av förpackningen. Det är tillåtet att hänvisa till var på förpackningen uppgifter om bäst före-dag och sista förbrukningsdag finns. Hänvisningar till övriga uppgifter tillåts inte.

Oavsett var i livsmedelskedjan livsmedlet befinner sig så är det den aktuella livsmedelsföretagaren som är ansvarig för att korrekt märkning finns (1). Innan livsmedlet når slutkonsumenten är det dock tillåtet att ha märkningsuppgifterna i en separat handling. Det spelar alltså ingen roll om det är tillverkaren, förpackaren, importören eller butiken som hanterar livsmedlet, alla har samma krav på sig. Det slutliga ansvaret för att märkningen är korrekt ligger dock på den som säljer till slutkonsumenten (9).

Föreskrivna märkningsuppgifter

De föreskrivna märkningsuppgifterna är följande (3):

- Beteckning
- Ingrediensförteckning
- Mängd av vissa ingredienser eller kategori av ingredienser
- Nettokvantitet
- Bäst före dag eller sista förbrukningsdag
- Förvaringsanvisning
- Namn eller firmanamn och adress
- Ursprung
- Bruksanvisning
- Verklig alkoholhalt

Det finns många undantag och detaljregler i märkningsreglerna och dessa kommer bara i vissa fall att tas upp. Fokus har lagts på att nedan redogöra för de huvudsakliga reglerna.

Beteckning

Syftet med beteckningen är att konsumenten klart och tydligt ska vet vad det är för slags livsmedel han/hon köper (1). I vissa fall finns en så kallad förbehållen beteckning som angivits i EG-regler. Dessa beteckningar grundar sig på en livsmedelsstandard som anger vilken sammansättning livsmedlet ska ha för att få bära just den beteckningen (10). Några exempel är smör, margarin, falukorv, juice och olivolja (1). Om en förbehållen beteckning finns så ska den användas och i annat fall ska en beteckning som beskriver livsmedlet eller en allmänt vedertagen beteckning användas. Fantasinamn förekommer, d.v.s. namn som inte ger någon information om vad det är för livsmedel. Generellt får fantasinamn inte användas om inte en beskrivning av livsmedlet finns som komplement. Om ett livsmedel har behandlats på ett sådant sätt att det påtagligt har ändrat karaktär eller fysiskt tillstånd måste det uppges i anslutning till beteckningen, t.ex. rökt, djupfryst, pulvriserat.

Ingrediensförteckning

En lista med ingredienser ska finnas på livsmedel som har fler än en ingrediens (3). De ska anges i fallande storleksordning utifrån den vikt de hade vid produktionstillfället. Ordet ingrediens måste finnas med i det uttryck som anges innan uppräknings. Ingår blandningar av frukt, grönsaker, svamp, örter eller kryddor och ingen enskild ingrediens dominerar så räcker det med att skriva kategorin av ingredienser följt av uttrycket ”i varierande proportion”. Dock måste alla ingående ingredienser räknas upp efteråt. I ingrediensförteckningen placeras blandningen in efter den sammanlagda vikten. Utgör ingen enskild krydda eller örtekrydda mer än 2 % av livsmedlets totala vikt räcker det med att skriva krydda/kryddor eller örtekrydda/örtekryddor. Ingredienser som utgör mindre än 2 % av livsmedlets totala vikt behöver inte anges i fallande storleksordning utan kan anges efter övriga ingredienser. Om en ingrediens i sig består av flera ingredienser måste även dessa räknas upp, t.ex. om en pyttipanna innehåller korv så måste även korvens ingredienser finnas med.

Allergener måste alltid finnas med i ingrediensförteckningen. Det gäller även produkter som kan härröra från eller utvunnits ur allergenerna (1). En lista med grupper av de vanligaste födoämnesallergenerna är framtagen gemensamt av EU:s medlemsländer och det är dessa som alltid måste finnas med i märkningen. Listan består av följande fjorton grupper: kräftdjur, fisk, ägg, jordnötter, sojaböner, mjölk, nötter, selleri, senap, sesamfrö, sulfiter, lupin, blötdjur samt spannmål som innehåller gluten (3).

Tillsatser måste finnas med i ingrediensförteckningen och de ska anges tillsammans med sitt funktionsnamn som anger i vilket syfte de har använts t.ex. konserveringsmedel eller färgämne (2). Efter funktionsnamnet ska tillsatsens namn och/eller E-nummer skrivas ut. Ingår sötningsmedel måste det finnas en extra märkning i form av ”innehåller sötningsmedel”. Är det aspartam som är sötningsmedel måste det istället stå ”innehåller fenylalaninkälla”. Detta p.g.a. en sjukdom som gör att en del personer inte kan bryta ner detta ämne och därmed måste undvika det. Aromer anges antingen med sitt namn, som arom/aromämne eller med en beskrivning (3).

Mängd av vissa ingredienser eller kategori av ingredienser

Livsmedel som har fler än en ingrediens ska ha en mängddeklaration om en eller flera ingredienser eller en kategori av ingredienser t.ex. grönsaker, finns i beteckningen eller vanligen förknippas med livsmedlet (3). Det gäller även om det framhävs i märkningen på något vis, t.ex. med en bild eller om det behövs för att skilja livsmedlet från andra liknande livsmedel. Mängddeklarationen ska i procent ange hur mycket det finns av den eller de ingredienser eller den kategori av ingredienser som ger livsmedlet dess karaktär eller som är avgörande för köpet (1). Innehåller livsmedlet frukt- eller grönsaksblandningar räcker det med att skriva i ”varierande proportion” efter kategorin av ingredienser förutsatt att ingen enskild frukt eller grönsak dominerar (3). Samma sak gäller även för ört- och kryddblandningar. På märkningen finns det flera alternativa placeringar av mängddeklarationen som är godkända. Antingen så ingår den i beteckningen eller skrivs precis intill beteckningen alternativt så skrivs den in i ingrediensförteckningen.

Nettokvantitet

Vikt eller volym måste anges och det är livsmedlets nettokvantitet som ska anges (1). Förpackning, etiketter etc. får alltså inte räknas med. Vätskors nettokvantitet ska anges i volymenheterna l, dl, cl eller ml medan andra varor anges i viktenheterna kg eller g. Trögflytande livsmedel som t.ex. sirap och ketchup får anges i antingen volym- eller viktenhet. Ligger ett fast livsmedel i någon form av lag ska nettovikten även anges när livsmedlet är avrunnet (3). Det blir alltså två viktangivelser i dessa fall. Märkningen får heller inte genom t.ex. bilder vara vilseledande och ge en missvisande bild av mängden eller olika ingrediensers förhållande till varandra (2).

Bäst före-dag eller sista förbrukningsdag

Är livsmedlet märkt med bäst före-dag, vilket är fallet gällande de flesta livsmedel, så innebär det att fram till det datumet så har livsmedlet god kvalitet och det har kvar sina karakteristiska egenskaper (1). Detta förutsatt att man har förvarat livsmedlet på rätt sätt. Bäst före-dag ska anges i ordningen dag, månad, år. Om livsmedlet har en hållbarhetstid på högst tre månader så räcker det med att skriva dag och månad. Är däremot hållbarhetstiden längre än tre månader men kortare än arton månader räcker det med att ange månad och år. Arton månader eller längre hållbarhetstid kräver endast att året anges. Har datumet uppgifter om dagen så ska uttrycket ”bäst före” användas, i annat fall går det bra med ”bäst före utgången av”. Efter uttrycket skrivs sedan datumet eller en hänvisning till den plats på förpackningen där datumet står.

Sista förbrukningsdag ska användas för de livsmedel som klassas som lättfördärliga (1). Det innebär att de ur mikrobiologisk synpunkt efter en kort tid kan utgöra en risk för människors hälsa. Efter angivet datum är det inte säkert att livsmedlet är tjänligt och därför får dessa livsmedel inte längre säljas om datumet har passerats, till skillnad från livsmedel med bäst före-dag. De livsmedel som räknas som lättfördärliga är känsliga livsmedel som t.ex. färsk fisk och kyckling, köttfärs och rå korv (2). Säljs och förvaras de däremot frysta eller djupfrysta så räknas de inte längre som lättfördärliga. Även här gäller att datumet ska anges i ordningen dag, månad och år och uttrycket som ska användas är ”sista förbrukningsdag”.

Förvaringsanvisning

Förvaringsanvisning ska alltid finnas på livsmedel som är märkt med sista förbrukningsdag (1). Är livsmedlet däremot märkt med bäst före-dag så ska det ha förvaringsanvisning om det har betydelse för hållbarheten. I det senare fallet handlar det främst om att förvaringstemperatur bör anges och om det är under rumstemperatur bör grader anges.

Namn eller firmanamn och adress

Namn eller firmanamn för tillverkaren, förpackaren eller säljaren måste finnas tillsammans med adress (9). Är det säljaren som skrivs ut så måste denne vara etablerad i ett EES-land eller i Turkiet (11). Är så inte fallet måste även tillverkaren eller förpackaren anges. Med

säljare menas t.ex. importören, marknadsföraren eller butikskedjan. Telefonnummer istället för adress är tillräckligt om personen eller firman finns i Sverige, dock är det inte tillräckligt med en internetadress eller en e-postadress (1).

Ursprung

Livsmedlets ursprung måste anges om det kan vara vilseledande om denna uppgift saknas (1). Dock får uppgiften frivilligt anges om så önskas i andra fall. Märkningen och presentationen av livsmedlet i övrigt får inte vilseleda när det gäller ursprung. Det kan handla om hur beteckningen är utformad, bilder, färger, flaggor eller andra kännetecken för nationer och regioner m.m. Firmanamn och varumärken kan i vissa fall leda tankarna till ett visst ursprung och i sådana fall måste det tydliggöras vilket ursprung som gäller. Krav på ursprungsmärkning finns för vissa livsmedelsgrupper t.ex. nötkött, fisk och honung. Dock finns ett undantag för konserverade fiskvaror (12).

Bruksanvisning

Bruksanvisning ska finnas om det blir omöjligt att använda livsmedlet så som det är tänkt om bruksanvisning saknas (3). Ett exempel på livsmedel som ska ha bruksanvisning är nyponsspulver (1).

Verklig alkoholhalt

Drycker måste märkas med verklig alkoholhalt om drycken innehåller mer än 1,2 volymprocent alkohol (1). Högst en decimal får användas i uppgiften och efter ska uttrycket ”% vol.”, ”vol.%” eller ”volymprocent” finnas. Det är inte tillåtet att skriva max.halt, cirkahalt eller ett intervall. Vin har speciella regler och dessa finns i särskilda förordningar. Livsmedel som inte är drycker kan också innehålla alkohol, t.ex. likörpraliner och fikon i cognac. För dessa livsmedel gäller att alkoholhalten ska anges i viktprocent om den är högre än 1,8 viktprocent. Alkoholhalten beräknas på livsmedlets totala nettovikt.

Allergener

Om ett livsmedels innehåll och dess märkning inte stämmer överens finns det risk att allergiska personer får en reaktion (13). Livsmedelsverket har med start 1990 tittat på 191 fall där livsmedel har orsakat en allergisk reaktion. Det var i samtliga fall sammansatta livsmedel som låg bakom reaktionerna och analyser som gjordes visade att i 84 av fallen var det en ofullständig märkning som var orsaken. I 68 av fallen hade det skett en kontamination av livsmedlet under tillverkningen. Övriga 39 fall orsakades av oavsiktlig konsumtion. Detta visar på vikten av att märka korrekt (14). Men det är minst lika viktigt att minimera risken för oavsiktlig kontamination genom hela produktionskedjan. Riskminimeringen görs av livsmedelsföretagaren genom att ha bra rutiner och metoder s.k. HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points). HACCP är en metod som används för att ta reda på, bedöma och kontrollera faror i produktionen (15). Branschriktlinjer angående allergener finns framtagna

av livsmedelsindustrin och dagligvaruhandeln för att underlätta för livsmedelsföretagaren (14).

Allergener är vanligen proteiner och det kan behövas mycket små mängder för att orsaka en allergisk reaktion. Symtomen varierar i allt från klåda till i värsta fall dödsfall (14). När någon reagerar på mat så kallas det matöverkänslighet och det kan röra sig om både allergiska reaktioner och icke-allergiska reaktioner som intolerans och överkänslighet (16). Gränsen mellan dessa är flytande. Under de senaste decennierna har allt flera nya livsmedel dykt upp i Sverige, livsmedel från andra länder och kulturer som vi i Sverige inte varit vana vid (17). Sojaprotein och jordnötter är två ingredienser som ökat allt mer och man har sett att allt fler personer drabbas av allergiska reaktioner från dessa ingredienser.

Bakgrund om märkningskontroll från Livsmedelsverket

Vid kontakt med Livsmedelsverket så uppger de att de inte får särskilt mycket frågor om märkning på svenska gällande den typen av importerade livsmedel som denna kartläggning berör, vare sig från allmänheten eller från kommuner som behöver rådgivning (18). Reglerna om vad som gäller är tydliga och de tror inte att kommunerna har några problem med att själva veta vad som gäller vid kontroller. På frågan om kommunerna hinner granska sådan här märkning fullt ut har de ingen statistik. Generellt vet man dock att märkningskontrollen utförs i betydligt lägre omfattning än hygienkontrollen. Vad de känner till så har ingen tidigare undersökning eller studie gjorts angående om sådan här märkning på svenska uppfyller reglerna eller inte. Angående att de årliga kontrolltimmarna ibland inte räcker till för objekten när märkningen ska granskas påpekar de att riskklassningsmodellen som används för att få fram antalet kontrolltimmar har sina tillkortakommanden. Men det behöver å andra sidan inte betyda att objekten får för lite kontrolltid. Kommunen kan frångå modellen för att i enskilda fall göra en bedömning som även ser till andra frågor, i det här fallet märkning, för att få fram en kontrolltid som är mer korrekt. Detta görs lämpligen i det skede när ett objekt riskklassas för första gången.

Metod och material

Urval av butiker

Livsmedelskontrollen vid Miljöförvaltningen i Stockholms stad tog fram 20 butiker som skulle vara med i arbetet. Butiker med i huvudsak importerade färdigförpackade livsmedel valdes ut. Dessa fanns inte under en bestämd kategori i Miljöförvaltningens register utan handledaren på kommunen använde sig av sina kunskaper om kommunens butiker för att ta fram listan. Då antalet butiker skulle vara hanterbart avgränsades antalet till 20 stycken. Det fanns fler butiker som föll in under denna kategori i kommunen men fokus lades på att ta med butiker som nästan enbart hade den här sortens livsmedel. Det var inte uteslutet att det fanns butiker som kommunen inte kände till och som därmed inte var med i deras register.

Enkät och butiksbesök

Innan butikerna besöktes sammanställdes en enkät för att få svar på hur butikerna arbetar med märkningen samt för att få information om butikernas sortiment. Handledare på Livsmedelskontrollen hos Miljöförvaltningen i Stockholms stad samt på Umeå universitet lämnade synpunkter på enkätens utformning innan den gjordes klar. Det första butiksbesöket fungerade som ett pilotbesök för att stämma av enkäten och se om några oklarheter fanns och ändringar behövde göras. För att eventuella språkproblem skulle underlättas bestämdes att enkäten skulle läsas upp muntligt vid samtliga besök. Samtliga butiker besöktes utan att något meddelats i förväg. Enkäten genomfördes med butiksansvarig eller annan insatt personal och därefter gjordes granskningen av butikens livsmedel.

Urval av livsmedel

I butikerna valdes slumpmässigt 30 livsmedel ut och notering gjordes av hur många som saknade märkning på svenska respektive på engelska. Det slumpmässiga urvalet gjordes genom att butiken gick igenom hylla för hylla och livsmedel granskades med jämna mellanrum. Endast färdigförpackade livsmedel som förvarades i rumstemperatur granskades, t.ex. konserver, glasburkar, påsar och pappersförpackningar. Av de 30 livsmedlen fotograferades sex stycken för närmare granskning i efterhand. De sex livsmedel som fotograferades var de första sex som uppfyllde kraven (se nedan) när butiken gick igenom. Dock försöktes en variation av livsmedel hållas så att t.ex. inte enbart grönsakskonserver fotograferades, utan att det blev olika sorters livsmedel. Kraven på de livsmedel som fotograferades var att de skulle ha märkning på svenska som var ditsatt i efterhand, som alltså inte fanns på originalmärkningen. Ytterligare ett krav var att originalmärkning fanns på engelska, utöver eventuella andra språk. Kravet på märkning på engelska gjordes för att språkmässigt göra det möjligt att jämföra märkningen på svenska med originalmärkningen. Samt för att det i avsaknad av märkning på engelska gör det svårt för en livsmedelsinspektör eller konsument att kontrollera märkningen. Ännu ett krav var att märkningen på engelska inte doldes av den ditsatta märkningen på svenska och därmed gjorde det omöjligt att läsa

märkningen på engelska. Vid efterföljande märkningsgranskning av fotografierna användes en nyckel för E-nummer från Livsmedelsverket för att kunna kontrollera livsmedelstillsatsers namn, funktion och E-nummer.

Kodning

Samtliga butiker och livsmedel kommer att presenteras kodade i arbetet.

Statistik

Statistiska beräkningar kommer att göras på det sammanställda resultatet. Beräkningarna kommer att bestå av ett linjärt samband, två konfidensintervall samt en hypotesprövning (19). I dessa beräkningar kommer livsmedel som är fotograferade i flera butiker (se Bortfall och tillkommet material) enbart att tas med en gång.

Avgränsning

Endast föreskrivna märkningsuppgifter kommer att granskas och de kommer att granskas enligt följande:

- **Beteckningen:** granskas utifrån om den uppfyller de regler som finns.
- **Ingrediensförteckningen:** granskas utifrån om den uppfyller de regler som finns samt om märkningen på svenska stämmer överens med originalmärkningen.
- **Mängd av vissa ingredienser eller kategori av ingredienser:** ska bara anges i vissa fall och kommer att granskas utifrån om den finns på märkningen på svenska samt om den ska finnas där eller inte. Detta oavsett om den finns på originalmärkningen eller inte.
- **Nettokvantitet, bäst före-dag eller sista förbrukningsdag, namn eller firmanamn:** granskas utifrån om de finns på märkningen på svenska eller inte. Finns uppgifterna på märkningen på svenska kommer de att granskas utifrån om de är korrekta eller inte.
- **Förvaringsanvisning, ursprung, bruksanvisning och verklig alkoholhalt:** ska bara anges i vissa fall och kommer endast att granskas utifrån om de finns på märkningen på svenska i de fall där de finns på originalmärkningen. Det kommer alltså inte att ske någon kontroll av om de uppgifterna borde finnas där eller inte.

Resultat

Butiksenkät

Sammanställningen av enkäterna som genomfördes i samtliga 20 butiker gav resultatet som följer nedan. Enkäten finns i sin helhet i bilaga 1.

Hur många olika färdigförpackade livsmedel saluför butiken?

Fyra butiker uppgav att de hade upp till 250 olika färdigförpackade livsmedel, sex butiker uppgav att de hade 251 – 500 stycken, fyra butiker uppgav 501 – 1000 stycken, fem butiker uppgav 1001 – 2000 stycken och en butik uppgav att de hade mer än 2001 olika färdigförpackade livsmedel.

Hur många av de färdigförpackade livsmedlen är importerade?

Elva butiker uppgav att cirka 75 % av deras utbud av dessa varor var importerade. Övriga nio butiker uppgav att alla eller nästan alla av deras färdigförpackade livsmedel var importerade.

Vem har importerat de färdigförpackade livsmedlen? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Åtta butiker uppgav att de importerade färdigförpackade livsmedlen på egen hand och 17 butiker uppgav att de använde sig av en importör eller grossist. Det var alltså fem butiker som både importerade själv samt anlätade en importör eller grossist.

Vart är de importerade färdigförpackade livsmedlen producerade? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Var butikernas importerade färdigförpackade livsmedel var producerade fördelade sig enligt följande: sex butiker importerade varor producerade i EU/EES länder, åtta butiker importerade från Turkiet och 19 butiker importerade från tredjeland. En indelning av butikerna visade att elva butiker i huvudsak hade färdigförpackade livsmedel importerade från länder i östra Asien (t.ex. Thailand, Kina, Vietnam, Hong Kong, Japan, Singapore och Indien). Sju butiker hade i huvudsak livsmedel från länder i Mellanöstern (t.ex. Iran, Irak, Afghanistan, Libanon, Syrien och Turkiet). De två återstående butikerna var specialister på varsitt europeiskt land.

Hur stor andel av era kunder uppskattar ni förlitar sig på märkningen på svenska, d.v.s. som inte kan förstå originalmärkningen?

Många butiker upplevde detta som en svår fråga att uppskatta svaret på. Nio butiker uppskattade dock att inga/ytterst få av kunderna tillhörde den kategorin, tre butiker uppskattade det till cirka 25 %, fyra butiker uppskattade det till 50 % och en butik uppskattade det till 75 %. Två av butikerna uppgav inget svar på frågan då de inte förstod frågan på grund av språkproblem. En annan butik som heller inte svarade på frågan kommenterade dock att alla kunder kunde engelska. Även en av de butiker som svarade på frågan uppgav att

kunderna kunde engelska. Ytterligare en annan av butikerna som svarade på frågan uppgav att kunderna kunde det aktuella originalspråket.

Frågar kunderna om märkning?

Elva butiker uppgav att de brukade få frågor angående märkning av sina kunder och nio butiker uppgav att de inte brukade få några frågor. En butik kommenterade att kunderna läser själva på märkningen om de vill ha reda på något. En annan butik påpekade att kunderna vet vad de ska ha och behöver inte fråga eller titta på märkningen.

Hur ofta får ni frågor om märkning?

De elva butiker som brukade få frågor från sina kunder uppgav enligt följande hur ofta de får frågor om märkningen: tre butiker uppgav att de fick frågor varje dag, två butiker uppgav att det hände några gånger i månaden och sex butiker uppgav att det hände mer sällan.

Vad frågar kunderna om? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Vad kundernas frågor handlade om var följande: sex butiker uppgav att kunderna frågade om ingredienser, nio butiker uppgav att kunderna frågade om användningsområdet för det aktuella livsmedlet och två butiker uppgav att de fick frågor om livsmedlets hållbarhetstid. En av butikerna berättade att de brukade få frågor om allergener när kunderna undrade över livsmedlets ingredienser.

Hur många av era färdigförpackade livsmedel som saknar märkning på svenska på originalmärkningen har märkts på svenska?

Det var 17 butiker som uppgav att alla dessa livsmedel hade märkts på svenska, en butik uppgav att i princip så var alla dessa livsmedel märkta på svenska, men inte riktigt alla. De övriga två butikerna uppgav att ungefär 75 % av dessa livsmedel var märkta på svenska. En av butikerna som uppgav att alla livsmedel var märkta på svenska påpekade senare under besöket att allt inte var märkt på svenska eller engelska därför att ”svenskar köper inte såna grejer”.

Varför har inte alla färdigförpackade livsmedel märkts på svenska? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Butiken som på frågan innan uppgett att i princip alla, men inte riktigt alla, livsmedel var märkta på svenska sa att de endast märkte på svenska om livsmedlet saknade märkning på engelska. Denna butik sa även att de tyckte att märkning på svenska inte behövdes då kunden vet vad han/hon ska ha. De andra två butikerna som inte hade märkt alla dessa livsmedel på svenska uppgav att de inte hann och inte hade nog med personal för detta respektive att om något inte var märkt på svenska så var det för att de inte hade hunnit med det.

Vem gör märkningen på svenska? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Vem som gjorde märkningen på svenska varierade från fall till fall. Ibland märkte butiken själv och ibland var det en grossist eller importör som gjorde märkningen. Nio butiker uppgav att de själva märkte på svenska och 19 butiker uppgav att det var grossisten eller importören som gjorde märkningen på svenska. En butik uppgav att det var tillverkaren i Asien som gjorde märkningen på svenska och satte dit den etiketten. En metod som fyra butiker berättade om var att de från tillverkaren fick originalmärkningen skickad till sig. Denna översatte de sedan själva till svenska och skickade tillbaka till tillverkaren som sedan antingen satte på märkningsetiketten på svenska åt butiken eller skickade med färdigtryckta etiketter som butiken sedan själv satte på. Två butiker uppgav att vissa produkter var gjorda speciellt för butikerna och då fick de originalmärkning på svenska direkt från tillverkaren. Butiken som tidigare berättat att de inte märker på svenska om det finns märkning på engelska påpekade här att det var grossisten som var skyldig att märka på svenska.

Hur säkerställer ni att märkningen på svenska är korrekt i de fall ni inte själva gjort märkningen? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Nio butiker svarade att de litade på att märkningen var rätt och att de inte gjorde någon egen kontroll. Antalet butiker som uppgav att de dubbelkollade att märkningen stämmer var 13 stycken. En av butikerna som litade på att det var rätt sa att det var ju de själva som gjorde översättningen utifrån den originalmärkning som de fått skickad till sig (se ovan) så någon kontroll behövdes inte. En annan av butikerna som litade på att det var rätt sa att det var importörens lagliga ansvar att märkningen stämde och att de därför inte behövde kontrollera själva. Ytterligare en av butikerna som litade på att det stämde uppgav att det var grossisten som var ansvarig för att märkningen var rätt. En av butikerna som dubbelkollade att märkningen var korrekt sa att de endast kontrollerade att den engelska översättningen de fick skickad till sig var rätt, alltså den märkning som de sedan översatte till svenska och skickade tillbaka till tillverkaren (se ovan).

Hur har ni fått information om vad som gäller för märkning av färdigförpackade livsmedel? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

Antalet butiker som sa att de hade fått information om vilka regler som gällde för märkning av färdigförpackade livsmedel från kommunens livsmedelsinspektörer var 15 stycken. Två butiker hade själva tagit reda på vad som gällde och en butik hade hört vilka regler som gällde från sin grossist. En butik uppgav att de hade gått kurs hos Anticimex och där fått kunskap om detta medan två butiker uppgav att de inte kände till vad som gällde. En butik svarade inte på frågan då personen jag pratade med inte var huvudansvarig för märkning i butiken och därmed inte var nog insatt för att kunna svara på frågan. En av butikerna som fått information från kommunens inspektörer sa att de fick informationen i samband med att de skulle öppna butiken. De två butikerna som inte kände till vad som gällde sa att de litade på grossisten som borde känna till vad som gällde respektive att grossisten vet vad som gällde och därmed behöver de inte veta själv.

Var/hur har ni tagit reda på informationen? (Flera svarsalternativ var tillåtet)

De två butiker som själva tagit reda på information om vilka regler som gällde uppgav Livsmedelsverket och lagtext/föreskrifter som informationskälla.

Övrigt

Några exempel på annat som noterades vid besöken var att en butik hade en del varor med märkning på danska istället för på svenska. En butik hade när det gällde märkning av vissa kryddor, örter och nötter märkningen med ingrediensförteckning m.m. endast på hyllkanten. I en av butikerna hittades ett livsmedel som helt saknade ingrediensförteckning, trots att det innehöll mer än en ingrediens. Det noterades även att det var att många av butikerna som använde sig av samma importörer/grossister och därmed hade liknande sortiment. De butiker som i huvudsak hade livsmedel importerade från länder i Mellanöstern hade en hel del livsmedel som hade originalmärkning på svenska från tillverkaren i exportlandet. Flera av dessa butiker berättade att det blev allt vanligare att tillverkaren gjorde märkning på svenska direkt eftersom importen till Sverige hade ökat och detta gynnade både exportören och importören samt butikerna i Sverige.

Märkningsgranskning

Bilagorna 2 och 3 redovisar märkningsgranskningen i detalj. Brister och avsaknad av märkningsuppgifter delades in i kategorier för att göra resultatet mer överblickbart. Kategorierna sammanställdes efter att samtliga livsmedel granskats. Varje livsmedel redovisas i bilagorna under respektive märkningsuppgift för att det ska vara lätt att se det hur märkningen som helhet ser ut för varje livsmedel. I resultatet nedan sammanställs granskningen under rubriker för respektive märkningsuppgift.

Bortfall och tillkommet material

Eftersom inga livsmedel med alkohol eller ursprung fanns med i granskningen kommer dessa märkningsuppgifter inte att finnas med i resultatet.

I en av butikerna var utbudet av livsmedel så pass litet att trots att 30 livsmedel fanns att granska var det bara två stycken som uppfyllde kraven för fotografering. Vid tre butiksbesök blev av misstag sju livsmedel fotograferade, dessa fick dock vara kvar i undersökningen eftersom de ändå kommit med. Totalt fotograferades 119 livsmedel för detaljgranskning. Några livsmedel i undersökningen förekommer på fotografier från flera butiker. Detta på grund av att butikerna i många fall hade liknande sortiment och det slumpade sig ibland så att samma livsmedel blev fotograferat vid flera tillfällen. Alla livsmedel kommer dock att behandlas enskilt i resultatet. Vilka livsmedel som förekommer i flera butiker är utmärkta i bilagorna 2 och 3.

Märkning på svenska respektive på engelska

Totalt granskades 600 färdigförpackade livsmedel i 20 butiker, 30 i varje butik. Av dessa saknade 258 stycken (43 %) märkning på svenska och 87 stycken (14 %) saknade märkning på engelska. Övriga 255 livsmedel (43 %) hade märkning både på svenska och på engelska.

Beteckning

Av samtliga fotograferade livsmedel hade 56 stycken (47 %) en korrekt beteckning på märkningen på svenska (se bilaga 2). Övriga 63 livsmedel (53 %) hade någon form av brist gällande beteckningen och dessa redovisas i tabell 1. Närmare definitioner av tabellens kategorier finns i bilaga 2.

Tabell 1. Livsmedel som hade brister med anknytning till beteckning.

Typ av brist	Antal livsmedel	Exempel
Beteckning ej översatt.	29	
Beteckning saknas.	12	
Korrekt beteckning, men enklare språkfel.	8	
Beteckning enbart delvis översatt.	6	
Felaktigt översatt.	3	Ex. komage istället för grismage.
Beteckning korrekt, men står listad som första ”ingrediens” i ingrediensförteckningen.	2	
Ej helt översatt + språkfel som gör det otydligt.	1	
Felaktigt översatt + lättare språkfel.	1	
Fel etikett.	1	Märkningen på svenska avser kex med jordgubbssylt, men det var kex med skogsbärssylt.
Totalt antal	63	

Ingrediensförteckning

Av samtliga fotograferade livsmedel var det tre (3 %) som inte hade några brister angående ingrediensförteckningen (se bilaga 2). Övriga 116 livsmedel (97 %) hade någon form av brist i ingrediensförteckningen eller saknade ingrediensförteckning. Dessa brister redovisas i tabell 2, 3 och 4. Tabell 2 redovisar antalet livsmedel i varje kategori av brister samt hur många unika brister det fanns i varje kategori. Närmare definitioner av kategorierna finns i bilaga 2. Med unika brister avses antalet brister i varje kategori, t.ex. kunde ett livsmedel ha tre ingredienser som inte var översatta och då blev det tre unika fel.

Tabell 2. Livsmedel som hade brister med anknytning till ingrediensförteckning samt antalet unika brister i varje kategori.

Typ av brist	Antal livsmedel	Antal unika brister
Felaktig rubrik.	23	-
Rubrik saknas.	4	-
Lättare språkfel.	42	75
Fel ordning.	44	-
Ingrediens ej översatt.	6	7
Saknas ingrediens.	32	64
Extra ingrediens.	36	49
Saknas ingående ingrediens.	5	16
Extra ingående ingrediens.	2	7
Felaktigt översatt ingrediens.	6	6
Delvis felaktigt översatt ingrediens.	47	77
Saknas funktionsnamn.	37	54
Felaktigt översatt funktionsnamn.	3	6
Delvis felaktigt översatt funktionsnamn.	12	19
Saknas tillsats.	19	34
Saknas arom.	1	1
Extra tillsats.	8	16
Extra arom.	1	1
Felaktigt översatt tillsats.	9	12
Felaktigt översatt arom.	2	2
Delvis felaktigt översatt tillsats.	2	5
Delvis felaktigt översatt arom.	2	2
Tillsats ej översatt.	6	10
Totalt antal	349	463

Antalet livsmedel som hade brister som rörde allergener var 30 stycken (25 %). Dessa brister redovisas i tabell 3. I bilaga 2 finns detaljer om allergenbristerna vid respektive livsmedel som är märkt med ”!”.

Tabell 3. Livsmedel som hade brister med anknytning till allergener i ingrediensförteckningen.

Typ av brist	Antal livsmedel	Övrigt
Originalmärkningen varnar för sulfiter, varningen finns ej på märkningen på svenska.	1	
Originalmärkningen varnar för risk för nötter och sesam, varningen finns ej på märkningen på svenska.	1	
Allergener saknas i ingrediensförteckningen.	11	
Felaktigt översatt allergen.	1	
Ingående ingredienser för en ingrediens saknas både på originalmärkningen samt på märkningen på svenska.	4	Ett livsmedel har två ingredienser som saknar ingående ingredienser.
Originalmärkningen varnar för sojainnehåll, varningen finns ej på märkningen på svenska. Soja finns ej listat som ingrediens (enbart veg. fett + veg. protein).	1	
Originalmärkningen varnar för risk för spår av jordnötter + nötter, varningen finns ej på märkningen på svenska. Saknas även ingående ingredienser för senap både på originalmärkningen och på märkningen på svenska.	2	
Extra ingrediens som är allergen.	4	Ett livsmedel har två extra ingredienser som är allergener. Ett annat livsmedel har dessutom en ingrediens (allergen) som ej är översatt.
Originalmärkningen varnar för risk för spår av jordnötter + nötter, märkningen på svenska varnar bara för nötter.	1	
Originalmärkningen varnar för innehåll av vetegluten, laktos och mjölkprotein, märkningen på svenska varnar bara för risk för spår av nötter och vetegluten.	1	
Originalmärkningen har sojaolja som ingrediens, på märkningen på svenska står endast veg. olja.	2	
Originalmärkningen varnar för risk för sojaprotein, varningen finns ej på märkningen på svenska.	1	
Totalt antal	30	

Övriga brister i ingrediensförteckningen som inte berörde allergener och som inte gick att placera in i kategorierna som finns i tabell 3 redovisas nedan i tabell 4.

Tabell 4. Livsmedel som hade övriga brister med anknytning till ingrediensförteckning.

Typ av brist	Antal livsmedel
Märkningen på svenska är märkt med ”för druva & lycheesmak”, på förpackningen står ”lemon cola & mango” – ev. fel etikett.	1
Kryddor som listats individuellt på originalmärkningen har på märkning på svenska ersatts med endast ”kryddor” alt. ”kryddextrakt”.	8
Ingrediensförteckning saknas helt på märkningen på svenska.	1
Uttrycket: ”innehåller sötningsmedel” saknas	1
Funktionsnamn är listat som en ingrediens, inte tillsammans med tillsatsen.	3
Felaktigt översatt arom (översatt vanillin arom till vanilj).	1
Tillsats har på originalmärkningen felaktigt E-nr.	1
Svensk originalmärkning finns men ändå finns en extra märkning på svenska ditsatt som dessutom innehåller brister.	1
Ingrediensen fruktjuice saknas, dock är frukterna varifrån juicen kommer listade.	1
Ingredienser som finns i livsmedlets beteckning finns endast där, dock är beteckningen i sig listad som ingrediens.	1
Originalmärkningen har ingrediensen ”vegetables” listad, på märkningen på svenska står det ”grönsaker”.	1
Originalmärkningen uppger att livsmedlet innehåller ”special drugs & vegetables”, någon översättning på märkningen på svenska finns ej.	1
Totalt antal	21

Mängd av vissa ingredienser eller kategori av ingredienser

Av samtliga fotograferade livsmedel var det 83 stycken som skulle ha mängddeklaration (se bilaga 2). 18 (22 %) av dessa 83 hade en korrekt mängddeklaration på märkningen på svenska. Av dessa 18 var det dock två som saknade mängddeklaration på originalmärkningen. Antalet livsmedel som saknade mängddeklaration eller som hade någon brist angående den var 65 stycken (78 %). Dessa redovisas i tabell 5.

Tabell 5. Livsmedel som hade brister med anknytning till mängddeklaration.

Typ av brist	Antal livsmedel	Övrigt
Mängddeklaration saknas.	60	38 av dessa livsmedel saknade även mängddeklaration på originalmärkningen.
Mängddeklaration finns men fel procentsats är angiven jämfört med originalmärkningen.	3	
Mängddeklaration finns men ej för samtliga ingredienser som ska ha det.	2	
Totalt	65	

Övrigt som noterades var att två livsmedel hade mängddeklaration på svenska även fast det inte behövdes och sex livsmedel hade mängddeklaration på originalmärkningen även fast det inte behövdes.

Nettokvantitet

Av samtliga fotograferade livsmedel hade 25 stycken (21 %) en korrekt uppgift om nettokvantitet (se bilaga 2). I tabell 6 redovisas övriga 94 livsmedel (79 %) som hade någon form av brist rörande nettokvantitet. Närmare definitioner av tabellens kategorier finns i bilaga 2.

Tabell 6. Livsmedel som hade brister med anknytning till nettokvantitet.

Typ av brist	Antal livsmedel	Exempel
Nettokvantitet saknas.	66	Ett livsmedel har istället en hänvisning.
Viktenhet istället för volymenhet.	1	
Fel förkortning för gram.	13	Ett livsmedel har "DM" istället för g.
Står "torr" vikt istället för "avrunnen" vikt.	6	
Fel vikt jämfört med vikten på originalmärkningen.	2	
Avrunnen vikt saknas + fel förkortning för gram.	1	
Fel förkortning för gram + lättare språkfel.	2	"Nettovekt"
Fel vikt jämfört med originalmärkningen + fel förkortning för gram.	2	
Fel vikt jämfört med originalmärkningen + saknas avrunnen vikt + fel förkortning för gram.	1	
Totalt antal	94	

Bäst före-dag eller sista förbrukningsdag

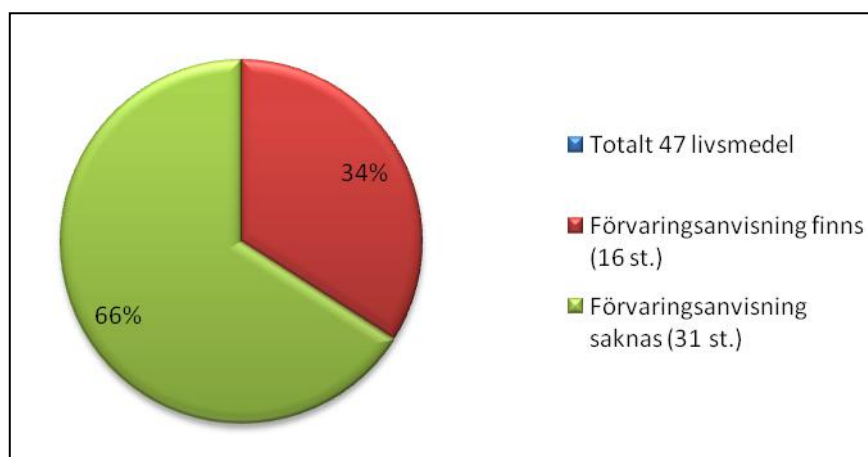
Inget av de livsmedel som fotograferades föll under de regler som kräver sista förbrukningsdag, utan samtliga skulle ha bäst före-dag (se bilaga 3). Av samtliga fotograferade livsmedel hade totalt 36 stycken (30 %) antingen en helt korrekt angiven bäst före-dag eller en helt korrekt hänvisning till var på förpackningen datumet fanns. Av dessa 36 livsmedel var det 22 som hade datum och 14 som hade en hänvisning. I tabell 7 redovisas övriga 83 livsmedel (70 %) som hade bäst före-dag men med en eller flera brister. Närmare definitioner av tabellens kategorier finns i bilaga 3.

Tabell 7. Livsmedel som hade brister med anknytning till bäst före-dag.

Typ av brist	Antal livsmedel	Exempel
Datum eller hänvisning saknas.	43	
Felaktig hänvisning.	27	24 livsmedel hade en ospecifik hänvisning. Övriga tre var märkta med: "B.före datum", "Bäst före: 3 år efter tillverkningsdatum" respektive hänvisning till botten medans datum fanns på locket.
Lättare språkfel.	3	
Fel ordning (år, mån, dag istället för dag, mån, år).	6	
"Best before" istället för "Bäst före".	1	
Felaktigt angivet datum. Står: "15 july 2010".	1	
Fel ordning (år, mån, dag istället för dag, mån, år) + lättare språkfel.	1	
Fel ordning (år, mån, dag istället för dag, mån, år) + uttrycket "Bäst före" saknas.	1	
Totalt antal	83	

Förvaringsanvisning

Av samtliga fotograferade livsmedel var det 47 stycken (39 %) som hade förvaringsanvisning synlig på originalmärkningen (se bilaga 3). Resultatet angående om förvaringsanvisning fanns på märkningen på svenska eller inte illustreras i figur 1. Övriga 72 av de 119 granskade livsmedlen hade antingen ingen förvaringsanvisning på originalmärkningen eller så var den dold av den påklitrade märkningen på svenska och kunde därför inte ses. Övrigt som noterades var ett lättare stavfel på en förvaringsanvisning på svenska som dock inte påverkade möjligheten att förstå vad som menades. En annan förvaringsanvisning löd "Förvaras svalare än 18°C" (uppgift om mer precisa grader bör finnas).

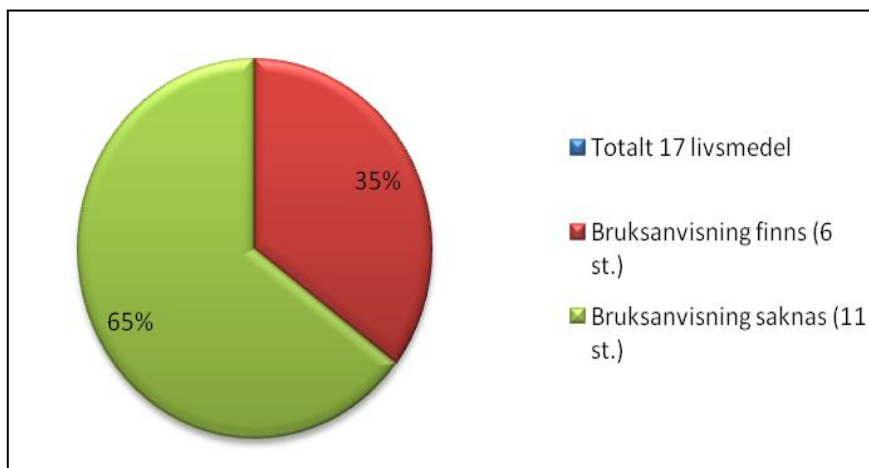
Figur 1. Antal livsmedel som hade respektive saknade förvaringsanvisning på märkningen på svenska.

Namn eller firmanamn och adress

Av samtliga fotograferade livsmedel uppfyllde 82 stycken (69 %) vad som gäller angående kontaktuppgifter på märkningen på svenska (se bilaga 3). Antalet som helt saknade kontaktuppgift var 33 stycken (28 %). Fyra (3 %) hade brister i form av att de enbart hade firmanamn, firmanamn och internetadress eller firmanamn och e-postadress. En av de som uppfyllde kraven hade dock texten ”Imported by” framför kontaktuppgifterna.

Bruksanvisning

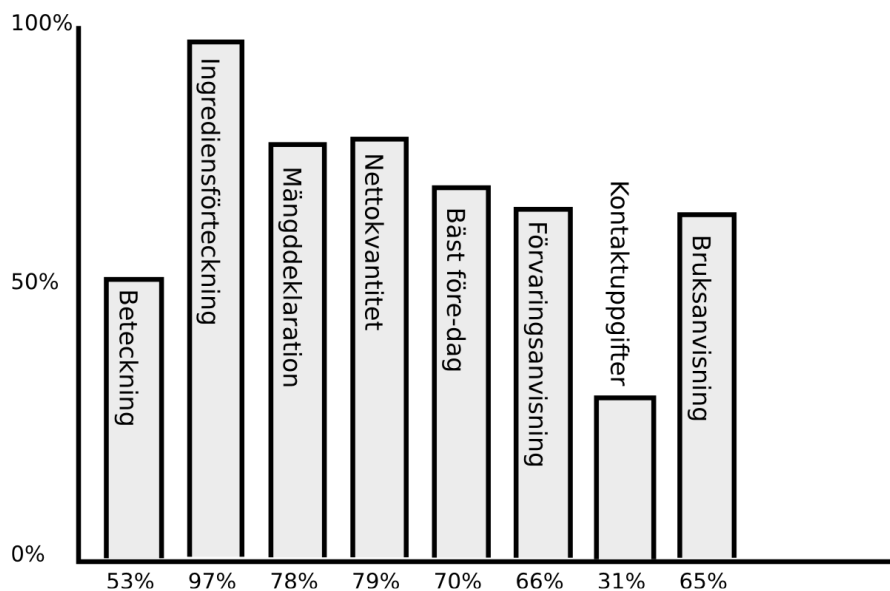
Av samtliga fotograferade livsmedel var det 17 stycken (14 %) som hade bruksanvisning synlig på originalmärkningen (se bilaga 3). Resultatet angående om bruksanvisning fanns på märkningen på svenska eller inte illustreras i figur 2. Övriga 102 av de 119 granskade livsmedlen hade antingen ingen bruksanvisning på originalmärkningen eller så var den dold av den påklustrade märkningen på svenska och kunde därför inte ses. Övrigt som noterades var ett lättare stavfel på en av bruksanvisningarna på svenska som dock inte påverkade möjligheten att förstå vad som menades.

Figur 2. Antal livsmedel som hade respektive saknade bruksanvisning på märkningen på svenska.

Sammanfattning av märkningsgranskning

I figur 3 ges en sammanfattande bild av hur många procent av de fotograferade livsmedlen som hade brister avseende de olika märkningsuppgifterna.

Figur 3. Andel livsmedel som hade brister angående respektive märkningsuppgift.

Statistiska resultat

Statistiska beräkningar (se bilaga 4) som gjorts på det material som finns i resultatet visar att det fanns ett positivt linjärt samband mellan ett livsmedels antal ingredienser och antalet brister i livsmedlets ingrediensförteckning (gäller för granskade livsmedel i denna kartläggning). Dock var sambandet inte starkt positivt. Beräkningen visade att 31 % av variationen i antalet fel i ingrediensförteckningen berodde på livsmedlets antal ingredienser. Resten av felen berodde på andra faktorer. Beräkningarna gav också resultatet att stickprovet som gjordes visade att mellan 39 % och 47 % av alla livsmedel saknade märkning på svenska. Stickprovet var de 600 livsmedel som var med i granskningen. Med ”alla livsmedel” menas i detta sammanhang alla livsmedel (som saknar originalmärkning på svenska) som fanns i de besökta butikerna, både de som var med i stickprovet och de som inte var med. Stickprovet visade också att mellan 12 % och 17 % av alla livsmedel saknade märkning på engelska. Genom statistiska beräkningar prövades även hypotesen att mer än 90 % av alla livsmedel har fel i ingrediensförteckningen. Resultatet av hypotesprövningen blev att andelen livsmedel som hade fel i ingrediensförteckningen var signifikant större än 90 %. Det är alltså statistiskt säkerställt att mer än 90 % av alla livsmedlen hade fel i ingrediensförteckningen. I hypotesprövningen avser ”alla livsmedel” alla livsmedel som fanns i de besökta butikerna och som hade märkning på svenska då det inte fanns originalmärkning på svenska.

Diskussion

Märkning på svenska

Vad som är intressant att notera är att under butiksbesöken sa nästan samtliga personer som svarade på enkäten att alla butikens varor var märkta på svenska. Detta trots att de visste att jag sedan skulle gå runt i butiken och därmed upptäcka om det stämde eller inte. När jag tittade runt upptäckte jag i alla butiker att inte alla varor var märkta på svenska. Detta tyder i mina ögon på att butikerna var medvetna om vad som gällde och vilket svar som var ”rätt” på vissa av mina enkätfrågor även om det i det här fallet inte stämde överens med verkligheten. Det är därför viktigt att vid en inspektion dels prata med ansvarig men även att ta sig tid att kontrollera att det som sägs om rutiner m.m. stämmer med verkligheten. Att kontrollera att allt stämmer med verkligheten kan vara svårt och tar ibland mycket tid, men stickprover bör göras.

Att hela 43 % av de 600 granskade livsmedlen saknade märkning på svenska visar tydligt att det finns mycket kvar att göra gällande den här sortens märkning. Uppenbarligen var butikerna medvetna om vad som gäller men trots det följdes det inte till fullo. Tidsbrist eller andra orsaker som låg bakom avsaknaden av märkning på svenska måste lösas av butikerna. En lösning vore att de kommunicerade med ev. importörer/grossister för att få en färdig märkning från dem. Detta skulle underlätta mycket för butikerna.

Märkning på engelska

Att 15 % av 600 granskade livsmedel saknade märkning på engelska gör det svårt för kommunens inspektörer att kontrollera om en ev. märkning på svenska stämmer överens med originalmärkningen. Det finns inget krav på att originalmärkningen ska finnas på engelska, men det tål att funderas på hur man gör när det saknas. En lösning vore att kontrollmyndigheten kräver in en originalmärkning på engelska från livsmedelsföretagaren som denne i sin tur får hämta in från tillverkaren. Att sedan veta om den engelska märkningen verkligen är korrekt är en annan fråga. Vid misstanke om felaktigheter kan en analys på innehållet göras för att säkerställa vilka de ingående ingredienserna är. Detta är resurs- och tidskrävande lösningar som inte behöver användas om det inte är av stor vikt.

Livsmedelsföretagarens ansvar

Att några butiker var av åsikten att importören/grossisten var ansvarig för märkningen tyder på att dessa livsmedelsföretagare inte var medvetna om sitt eget ansvar. Det kan ha lett till att de helt enkelt inte brydde sig om att se till att märkningen var korrekt eftersom de trodde att det var någon annan som var ansvarig. Många av butikerna använde sig av samma importörer/grossister och hade därmed även liknande sortiment. Om det är importören/grossisten som gör fel när det gäller märkningen sprids dessa felmärkta livsmedel till samtliga butiker som de levererar till. Om butiken i sin tur inte är medveten om att de själva är ansvariga för att märkningen stämmer låter de kanske bli att kontrollera märkningen. Det kan också bli så att ingen feedback om felaktigheter ges till importören/grossisten även om butiken ser att det förekommer fel. Skulle däremot butikerna ge feedback när något är fel

skulle importören/grossisten bli tvungen att åtgärda problemet för att inte försämra sina leveransmöjligheter till butikerna. Detta är enbart funderingar men jag anser att det är viktigt att både jobba med butikerna och med importörerna/grossisterna i den här frågan. Att dels få butikerna att förstå att även de är ansvariga för märkningen så att de i sin tur kan ställa krav på sina importörer/grossister. Dels att få importörerna/grossisterna att förstå hur viktigt det är att de gör rätt eftersom de förmedlar mycket livsmedel till många olika butiker.

”Onödig märkning”

Kommentarer från butikerna som t.ex. ”kunderna vet vad de ska ha”, ”inga svenskar handlar här” och ”alla kan engelska” stämmer förvisso i många fall. Dock kan inte butikerna generalisera och dra alla kunder över en kam. De måste ge kunderna samma möjlighet att bedöma vad de vill köpa oavsett vilken butik de går till och oavsett om de kan engelska eller inte. Dessutom måste livsmedelsföretagarna följa lagen som säger att märkning ska finnas på svenska, oavsett vad deras egna åsikter är om vad som är nödvändigt eller inte.

Översättning

Eftersom kommunens inspektörer var medvetna om att brister fanns angående märkningen var det ingen överraskning att brister hittades vid kartläggningen. Vad som däremot förvånande var att det var så pass mycket brister. Bristerna handlade dels om att vissa föreskrivna märkningsuppgifter saknades eller var felaktigt angivna men mycket handlade om brister i översättningen till svenska. De språkproblem jag upplevt under besöken avspeglas i märkningen när det gäller översättning. Det handlar om en resursfråga för butikerna, resursen till personal som är språkkunniga. Ännu en gång kan importörer/grossister vara till stor nytta eftersom de borde ha lättare att samordna översättningen. Detta eftersom de har många olika livsmedel som kräver översättning och kanske därför har lättare att avsätta resurser för personal som har nog med kunskap för att göra en korrekt översättning.

Med alla nya livsmedel som har dykt upp på den svenska marknaden verkar det finnas ett problem angående hur man ska göra med ingredienser som inte har ett svenskt namn. Det kan handla om exotiska frukter, fisksorter, kryddor m.m. som vi i Sverige aldrig förut stött på. När de dyker upp som ingrediens måste någon butik översätta till svenska. Självklart är det en svår nöt att knäcka för den som ska översätta. I granskningen har dessa ingredienser stått på engelska även på märkningen på svenska och har då klassats som ”ej översatt”. Frågan är om det ens finns ett svenskt namn för alla ingredienser? Ett sätt för butikerna att lösa problemet skulle kunna vara att kontakta Livsmedelsverket för att se om ingrediensen är känd hos dem och om det finns ett svenskt namn.

Allergener m.m.

En fjärdedel av alla detaljgranskade livsmedel hade brister angående allergener vilket är mycket allvarligt. Det är något som i olyckliga fall kan påverka både liv och hälsa hos konsumenten. Är man allergisk är man visserligen säkert väldigt försiktig med vad man konsumerar och kanske är man misstänksam mot produkter som man inte känner till. Likväl så är det ytterst allvarligt att allergener/ingredienser missas eller att allergener/ingredienser

som inte finns på originalmärkningen tas med i ingrediensförteckningen på svenska. Är det en ingrediens man är allergisk mot undviker man så klart det livsmedlet om det någonstans nämns på märkningen för att inte ta några risker. Dock är det väldigt vilseledande för konsumenten med sådana brister. För vad ska man tro när en allergen/ingrediens står med på märkningen på svenska men inte på originalmärkningen? Vilken av märkningarna är det man ska lita på? Kan det t.o.m. vara så att originalmärkningen följer andra regler än vad vi har i EU och därmed är någon ingrediens inte med i originalmärkningens ingrediensförteckning? Ungefär samma fundering finns angående det faktum att vissa livsmedel hade mängddeklaration på svenska men inte på originalmärkningen. Har den som gjorde märkningen på svenska kontaktat tillverkaren för att få information om hur mycket det fanns av varje ingrediens eller hur har man gått till väga? Något som också är allvarligt, men av annan karaktär, är att det i ett fall noterades att ett livsmedel hade beteckningen ”grismage” medan det i ingrediensförteckningen stod ”komage”. Hur tolkar man en sådan märkning om man av religiösa skäl inte äter fläsk?

Regler i länder utanför EU

Angående vilka regler som gäller finns funderingar kring hur märkningen påverkas om tillverkningsländerna har regler som skiljer sig från EU:s regler. I granskningen har jag utgått från originalmärkningen när jämförelse har gjorts med märkningen på svenska. Men om det är så att originalmärkningen följer regler som inte stämmer överens med EU:s regler kan det medföra att det finns brister som jag, konsumenter och livsmedelsinspektörer inte kan upptäcka. Några exempel på sådant som kan påverka märkningen om olika regler gäller i olika länder är fallande storleksordning, definitionen av ingredienser, allergener och kryddor. Angående exemplet kryddor har det noterats att på originalmärkningen var kryddorna ofta listade en och en medan de i flera fall på märkningen på svenska hade samlats ihop under ordet ”kryddor” eller liknande. Kryddor får anges med denna kategoribeteckning om ingen enskild krydda överstiger 2 % av livsmedlets vikt. Detta har varit omöjligt att kontrollera och då kommer vi tillbaka till frågan om vad som gäller i det aktuella tillverkningslandet? Får de inte använda kategoribeteckningen ”kryddor”, eller är det helt enkelt så att någon av kryddorna överstiger 2 % - gränsen? Efter att ha funderat på detta är det svårt att veta om det i dessa fall är korrekt att på översättningen endast skriva ”kryddor”. Så egentligen går det inte med säkerhet att svara på om de brister som noterats angående kryddor i dessa fall verkligen ska räknas som brister.

Övrigt

Samtliga brister som noterades medför att märkningen var vilseledande och dessutom kunde utgöra risker för konsumenternas liv och hälsa. Självklart kan man ha åsikter om vilka brister som är av mindre och större betydelse. Har det t.ex. en avgörande betydelse om det står 500 g på originalmärkningen eller 500 g på märkningen på svenska? Det ser ju likadant ut både på engelska och på svenska. Men här kommer regeln om samma synfält in. Det ska vara lätt för konsumenten att snabbt få den information han/hon söker på förpackningen, man ska inte behöva vrida, vända och leta på förpackningens alla sidor för att hitta den information man söker. Det är nog ingen som kommer till skada, gällande liv och hälsa, av ett fall som detta

exempel. Men det är inte det bästa för konsumenten i avseende att få lättillgänglig information.

En sista fråga som följt mig genom arbete är huruvida det är bättre med en felaktig märkning på svenska än ingen märkning alls på svenska? Inget av svaren är bra och båda bryter mot gällande lagstiftning, men vilket av svaren leder egentligen till minst risk för konsumenten? Finns det ingen märkning på svenska har konsumenten bara originalmärkningen att utgå ifrån och kan därmed inte bli vilseledd av en felaktig märkning på svenska. Å andra sidan krävs det då kunskaper i andra språk av konsumenten om denne vill ta del av märkningen. Finns det istället märkning på svenska så får man trots en del felaktigheter ändå en del information om märkningen, men det blir svårt att veta vad man ska lita på. Vissa konsumenter kanske inte reflekterar över att felaktigheter förekommer och blir då vilseledda. Det finns flera aspekter att fundera på i den här frågan men jag väljer att lämna den öppen för vidare funderingar eftersom den är komplex och ger olika svar beroende på vilka aspekter man väljer att väga in.

Funderingar kring arbetets genomförande

Språket var vid flera butiksbesök ett problem och därför är enkätsvaren bara en fingervisning om hur det ligger till. Språkproblemen ledde också till att jag fick hjälpa till med exempel och förklaringar i vissa butiker. Svaren kan därför ha färgats av mitt sätt att ge exempel på. Vid granskningen av fotografier av livsmedlen var det ibland svårt att dela in olika sorters brister i kategorier, främst gällande ingrediensförteckningen. I vissa fall var det hårfina gränser om vilken kategori som passade bäst. I kategorierna som handlar om språkfel och översättningar försökte jag bedöma om man förstod vad som menades eller inte. Även här kan resultatet ha färgats av mina bedömningar. När jag under butiksbesöken fotograferade livsmedel är det inte uteslutet att vissa märkningsuppgifter kan ha varit dolda av märkningen på svenska och därmed inte har kunnat vara med i resultatet, det gäller främst förvaringsanvisning och bruksanvisning.

Vid tre av butiksbesöken fanns ingen butiksansvarig eller insatt personal på plats och jag hänvisades i två av fallen att återkomma en annan dag samt i ett av fallen att återkomma senare på dagen. I ett av fallen där jag skulle återkomma en annan dag krävdes ytterligare två besök innan rätt person fanns på plats. I en butik blev jag tillåten att titta runt i affären men uppmanades att återkomma senare på dagen för att prata med butiksansvarig gällande enkäten. I de tre fall där jag fick återkomma kan jag inte säkerställa orsaken till varför så skedde. Självklart kan det ha varit så att rätt person helt enkelt inte fanns på plats, men det kan inte till 100 % uteslutas att t.ex. varor med bristfällig märkning kan ha plockats bort eller att etiketter sattes dit för att ge ett bättre resultat.

I övrigt så har det varit oerhört lärorikt att själv vara ute i butiker och prata med ansvarig personal. Jag mottogs väl i så gott som alla butiker och det var ingen som nekade mig till att genomföra enkäten eller att gå runt i butiken. Jag har fått ta del av många åsikter och funderingar av olika slag som dock inte berör det här examensarbetet, men det har gett mig en bättre förståelse för hur butikernas förutsättningar som livsmedelsföretagare ser ut.

Förslag på fortsatt arbete alternativt fortsatta studier

- En uppföljning som innebär återbesök hos butikerna och där man visar/diskuterar valda delar från denna kartläggningens resultat för att få kommentarer och reaktioner från butikerna om hur de ser på resultatet. Detta kan leda till förbättringar i butikernas märkningsarbete genom att de ser hur stora bristerna var, dels genom exempel men även genom siffror på antalet brister. Alternativt kan en inbjudan skickas ut för ett informationsmöte hos kommunen där man går igenom delar av resultatet och berättar om vikten av korrekt märkning. Här får även livsmedelsföretagarna chansen att ställa frågor, framföra sin syn på saken samt förklara vad som är svårigheterna för dem. Utifrån detta kan sedan ett fortsatt arbete läggas upp för att komma till stånd med problemet.
- Mycket av märkningen gjordes av importörer/grossister och många av butikerna använde samma importörer/grossister. För att komma åt problemet med bristfällig märkning behövs en riktad insats även mot importörerna/grossisterna, inte enbart mot butikerna. I de fall importörerna/grossisterna inte finns i samma kommun som butikerna bör en dialog med berörda kommuner föras för att komma fram till en gemensam lösning.
- En fortsatt studie som riktar sig mot importörer/grossister kan kartlägga hur de arbetar med märkningen samt hur väl de är insatta i vilka regler som gäller. Att även undersöka vilken feedback de får från butikerna angående märkning är intressant för att se vilken dialog som förs mellan butiker och importörer/grossister. Då kan man få svar på hur mycket krav butikerna ställer och om importörerna/grossisterna anpassar sig efter butikernas krav. Det borde vara så att om butikerna får anmärkning på märkningen från kommunens inspektörer så vänder de sig till importören/grossisten som gjort märkningen och kräver bättring. Det är då intressant att veta om någon bättring verkligen sker.
- En fortsatt studie som utgör en granskning av importerade färdigförpackade livsmedel, men som istället tittar på hur dessa livsmedel presenteras med bilder, illustrationer, färger m.m. på förpackningen. Detta ger ytterligare information om i vilken utsträckning det förekommer vilseledande information eller förpackningar. Hur ett livsmedel presenteras i det här avseendet har nämligen även det en betydande roll för konsumenten i dennes val av livsmedel.
- En fortsatt studie som kartlägger hur lagstiftningen angående märkning ser ut i de vanligaste importländerna som ligger utanför EU/EES. Detta för att kunna veta om märkningen som sedan görs på svenska rakt av kan översättas från originalmärkningen eller inte.

Slutsats

Utifrån gällande lagstiftning om föreskrivna märkningsuppgifter kan det konstateras att butikerna hade stora brister. Ingen butik eller enskilt livsmedel som var med i kartläggningen uppfyllde lagstiftningens krav. Det handlade bl.a. om att märkningsuppgifter helt saknades på svenska eller att de var felaktigt angivna. Det förekom även brister i översättningen som i olika stor utsträckning gjorde det svårt att förstå vad som avsågs. Allvarligast var de brister som förekom i samband med ingrediensförteckningen där ingredienser t.ex. saknades eller inte fanns på originalmärkningen medan de fanns med i ingrediensförteckningen på svenska. En fjärdedel av de livsmedel som granskades hade brister gällande allergener i ingrediensförteckningen vilket också är mycket allvarligt. En felaktig ingrediensförteckning medför risker för konsumenternas liv och hälsa. Vissa butiker uppgav att de hade som rutin att kontrollera att märkningen på svenska stämde i de fall de inte gjort märkningen själv, men det var även flera butiker som litade på att märkningen stämde. Kommentarer som lämnades vid enkätundersökningen visade att en del butiker inte visste om sitt eget ansvar gällande märkning, men även att en del butiker upplevde det som onödigt att märka på svenska. Alla brister som noterades i kartläggningen och även det faktum att vissa märkningsuppgifter saknades helt kan förutom att de kan påverka konsumenternas liv och hälsa dessutom vara vilseledande. Enligt lag räknas inte ett livsmedel som säkert om det inte uppfyller de krav som finns i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel och får därmed inte släppas ut på marknaden. Det finns ett stort behov av att göra en riktad insats mot den här typen av butiker och livsmedel. Insatsen måste även innefatta importörer/grossister som i många fall är de som gör märkningen på svenska. Något bör göras för att öka förståelsen hos livsmedelsföretagarna när det gäller vikten av att märkningen är korrekt, främst gällande ingrediensförteckningen, samt för att de ska förstå sitt eget ansvar som livsmedelsföretagare.

Referenser

1. Vägledning till Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel. Ersätter version 1 mars 2006. 2008. Livsmedelsverket.
2. Så märks maten. 2007. Livsmedelsverket. ISBN 91-7714-182-2.
3. Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel (LIVSFS 2004:27). Livsmedelsverket.
4. Lindström, O. Enhetschef. Nyström, G. Livsmedelsinspektör. Stockholms stad, Miljöförvaltningen, Livsmedelskontrollen. 2009-01-22. (Muntlig).
5. Nyström, Gun. Livsmedelsinspektör, Stockholms stad, Miljöförvaltning, Livsmedelskontrollen. 2009-03-10. (E-post).
6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.
7. Livsmedelslag (SFS 2006:804). Jordbruksdepartementet.
8. Märkning av livsmedel. 2009. EU-upplysningen. URL: <http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Livsmedel/Markning-av-livsmedel/> (2009-02-25).
9. Märkning av förpackade livsmedel. 2006. Livsmedelsverket.
10. Livsmedelsstandarder. 2009. EU-upplysningen. URL: <http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Livsmedel/Livsmedelsstandarder/> (2009-02-25).
11. Måste uppgift om tillverkaren finnas på livsmedelsförpackningen? 2007. Livsmedelsverket. URL: http://www.slv.se/templates/SLV_Page.aspx?id=14233&epslanguage=SV (2009-03-07).
12. Tilläggsmärkning av fiskeriprodukter – Vägledning. 2007. Livsmedelsverket. URL: http://www.slv.se/templates/SLV_Page.aspx?id=10504&epslanguage=SV (2009-03-24).
13. Yman Malmhed, I. Oväntade allergiska reaktioner. Livsmedelsverket. URL: <http://www.slv.se/upload/dokument/risker/allergi/K2allergiskareaktioner.pdf> (2009-04-20).
14. Allergener. 2009. Livsmedelsverket. URL: http://www.slv.se/templates/SLV_Page.aspx?id=17439&epslanguage=SV (2009-04-20).

15. HACCP. 2008. Livsmedelsverket. URL:
http://www.slv.se/templates/SLV_Page.aspx?id=15572&epslanguage=SV (2009-04-20).
16. Allergi och överkänslighet. 2009. Livsmedelsverket. URL:
http://www.slv.se/templates/SLV_Page.aspx?id=2568&epslanguage=SV (2009-04-20).
17. Allergi mot mat. 2008. Livsmedelsverket. URL:
http://www.slv.se/templates/SLV_Page.aspx?id=14432&epslanguage=SV (2009-04-20).
18. Gustavsson, P. Statsinspektör, Livsmedelsverket. 2009-03-10. (E-post).
19. Körner, S. Wahlgren, L. 2005. Statistiska metoder. Andra upplagan. Studentlitteratur, Lund. ISBN 91-44-04420-8.

Referens vid granskning av ingrediensförteckning

Nyckel till märkningen med E-nummer för livsmedelstillsatser. Information till konsumenten. 2008. Livsmedelsverket.

Enkät till butiker i Stockholms stad angående märkning av importerade färdigförpackade livsmedel.

Butik: _____ Butikskod: _____

Person som svarat på enkäten: _____

Datum: _____

1. Hur många olika färdigförpackade livsmedel saluför butiken?

- 1-250
- 251-500
- 501-1000
- 1001-2000
- 2001 eller mer

2. Hur många av de färdigförpackade livsmedlen är importerade?

- Inga/ytterst få
- Ca 25 %
- Ca 50 %
- Ca 75 %
- Alla/nästan alla

3. Vem har importerat de färdigförpackade livsmedlen? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Butiken själv
- Grossist/Importör
- Annan _____

4. Vart är de importerade färdigförpackade livsmedlen producerade? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- EU/EES-land (EU + Island, Norge, Liechtenstein)
- Turkiet
- Tredjeland

Länder:

5. Hur stor andel av era kunder uppskattar ni förlitar sig på märkningen på svenska, d.v.s. som inte kan förstå originalmärkningen?

- Inga/ytterst få
- Ca 25 %
- Ca 50 %
- Ca 75 %
- Alla/nästan alla

6. Frågar kunderna om märkning?

- Ja (gå till fråga 7)
- Nej (gå till fråga 9)

7. Hur ofta får ni frågor om märkning?

- Varje dag
- Några gånger i veckan
- Några gånger i månaden
- Mer sällan

8. Vad frågar kunderna om? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Ingredienser
- Användningsområde
- Hållbarhetstid
- Annat _____

9. Hur många av era färdigförpackade livsmedel som saknar märkning på svenska på originalmärkningen har märkts på svenska?

- Inga (gå till fråga 10 sen vidare till fråga 13)
- Ca 25 %
- Ca 50 %
- Ca 75 %
- Alla (gå vidare till fråga 11)

10. Varför har inte alla färdigförpackade livsmedel märkts på svenska? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Känner inte till lagkravet
- Har inte tid/personal
- Har inte språkkunskaper
- Tycker inte det behövs, har inga kunder som behöver märkning på svenska
- Annat _____

11. Vem gör märkningen på svenska? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Butiken själv (gå vidare till fråga 13)
- Grossist/Importör
- Annan _____

12. Hur säkerställer ni att märkningen på svenska är korrekt i de fall ni inte själva gjort märkningen? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Litar på dem som gjort märkningen
- Har inte tänkt på att kontrollera
- Dubbelkollar själv
- Annat _____

13. Hur har ni fått information om vad som gäller för märkning av färdigförpackade livsmedel? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Tagit reda på själv (gå vidare till fråga 14)
- Fått information från livsmedelsinspektörer vid deras besök
- Hört från andra i branschen
- Gått kurs
- Känner inte till vad som gäller
- Annat _____

14. Var/hur har ni tagit reda på informationen? (Flera svarsalternativ är tillåtet)

- Livsmedelsverket
- Kommunen/Livsmedelskontrollen
- Lagtext/föreskrifter
- Annat _____

Övrigt:

Redovisning av märkningsgranskning del 1(2)

Allt i bilagan avser märkning på svenska om inget annat anges. Vissa livsmedel förekommer i flera butiker och har likadan märkning på svenska, dessa är märkta med ”=” i spalten ”Butik + Livsmedel”, t.ex. livsmedlet som har koden J1 är likadant som livsmedel R2, i spalten står då J1 (=R2). I resultatet räknas dock alla som enskilda livsmedel.

(x st.) = antalet fel inom kategorin. ! = brister angående allergener.

Beteckning:

- ”Beteckning ej översatt” = beteckning finns men är ej översatt till svenska.
- ”Beteckningen ej helt översatt” = beteckning enbart delvis översatt till svenska (ex. ”potatis craker”).
- ”Beteckning är ok” = korrekt beteckning finns.
- ”Beteckning saknas” = beteckning saknas.
- ”Beteckning felaktigt översatt” = beteckning översatt så att fel uppgifter om innehållet ges eller att det är otydlig (ex. ”principito kräm” i själva verket är det kex med fyllning som heter Principito).
- ”Lättare språkfel” = stavfel, glömt prickar på å, ä och ö, särskrivningar etc. som ej är så allvarliga att man ej förstår vad som menas.
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående.

Ingrediensförteckning:

- ”Felaktigt rubrik/rubrik saknas” = rubriken innehåller ej ordet ”ingrediens” (ex. ”innehåll”, ”ingr”, ”ing”) eller så saknas rubrik.
- ”Lättare språkfel” = stavfel, glömt prickar på å, ä och ö, särskrivningar etc. som ej är så allvarliga att man ej förstår vad som menas.
- ”Fel ordning” = ingredienser står ej i samma ordning som på originalmärkningen (d.v.s. ej i fallande storleksordning).
- ”Ingrediens ej översatt” = ingrediens finns men är ej översatt till svenska.
- ”Saknas ingrediens” = ingrediens finns på originalmärkningen men ej på märkning på svenska.
- ”Extra ingrediens” = ingrediens finns på märkningen på svenska men ej på originalmärkningen.
- ”Saknas ingående ingrediens” = ingrediens som utgör del av en annan ingrediens saknas på märkningen på svenska men finns på originalmärkningen.
- ”Extra ingående ingrediens” = ingrediens som utgör del av annan ingrediens finns på märkningen på svenska men saknas på originalmärkningen.

- ”Felaktigt översatt ingrediens” = felaktig översättning, annan ingrediens är angiven på märkningen på svenska än på originalmärkningen alternativt otydligt vad som menas på den svenska märkningen (ex. tapiokastärkelse/potatisstärkelse, kurkuma/gurkmeja).
- ”Delvis felaktigt översatt ingrediens” = felaktig översättning, liknande ingrediens är angiven på märkningen på svenska än den på originalmärkningen (ex. majs mjöl/majsstärkelse, lök/lökpulver, tomat/tomatpulver).
- ”Saknas funktionsnamn” = funktionsnamn för tillsats saknas.
- ”Felaktigt översatt funktionsnamn” = felaktig översättning, otydligt vilken funktion som menas (ex. ”anti klimpa profylaktisk”- ska vara klumpförebyggande medel).
- ”Delvis felaktigt översatt funktionsnamn” = funktionsnamnet ej korrekt angivet, man förstår dock vilken funktion som menas (ex. ”konsistens starkande”- ska vara stabiliseringsmedel, ”livsmedelsfärg”- ska vara färgämne).
- ”Saknas tillsats/arom” = tillsats/arom finns på originalmärkningen men ej på märkningen på svenska alternativt att endast funktionsnamn står utan efterföljande tillsats.
- ”Extra tillsats/arom” = tillsats/arom finns ej på originalmärkningen men finns på märkningen på svenska.
- ”Felaktigt översatt tillsats/arom” = felaktig översättning, otydligt vilken tillsats/arom som menas (ex. ”natriumsyra pyrofosfat”- ska vara disodium diphosphate).
- ”Delvis felaktigt översatt tillsats/arom” = tillsats/arom ej korrekt angiven, man förstår dock vad som menas (ex. ”tillsättningsmak” istället för arom, ”gum arabic”- ska vara gummiarabicum).
- ”Tillsats ej översatt” = tillsats ej översatt till svenska.
- Brister som rör allergener beskrivs var för sig.
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående.

Mängd av vissa ingredienser/kategori av ingredienser:

- ”Mängddeklaration finns” = mängddeklaration finns. Efter anges om mängddeklaration måste finnas eller ej.
- ”Mängddeklaration saknas” = mängddeklaration saknas, men ska finnas.
- Tom cell = mängddeklaration behövs ej och finns heller inte angiven på märkningen på svenska eller på originalmärkningen.
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående.

Nettokvantitet:

- ”Nettokvantitet finns” = nettokvantitet finns.
- ”Nettokvantitet saknas” = nettokvantitet saknas, men finns på originalmärkningen.
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående, finns inga brister redovisade är nettokvantiteten korrekt angiven.

Butik + Livsmedel	Beteckning	Ingrediensförteckning	Mängd av vissa ingredienser/ kategori av ingredienser	Nettokvantitet
A1 !	Beteckning ej översatt.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Allergivarning på originalmärkningen, som meddelar risk för spår av nötter och sesam, finns ej på märkningen på svenska.	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
A2	Beteckning ej översatt.	Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (3 st.).	Mängddeklaration finns, behövs ej.	Nettokvantitet finns.
A3	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Ingrediens ej översatt (1 st.). Fel ordning. Lättare språkfel (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns. Omvandlat 17,6 OZ = 498,9 g till 500g.
A4	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (2 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
A5	Beteckning ok.	Lättare språkfel (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas (finns ej på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns.
A6 !	Beteckning ej översatt.	Lättare språkfel (1 st.). Fel ordning. Saknas ingrediens (5 st.) varav en allergen (mjölkpulver). Saknas ingående ingrediens (4 st.). Saknas tillsats (5 st.) Saknas arom (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (7 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
A7	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (5 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Endast nettovikt finns, ska även finnas avrunnen vikt. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
B1	Beteckning saknas.	Felaktig rubrik. Ingrediens ej översatt (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
B2	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (2 st.). Saknas funktionsnamn (2 st.). Extra tillsats (2 st.). Efter ingrediensförteckningen på märkningen på svenska står det ”gäller druva & lychee smak”, men på originalmärkningen står det ”Lemon Cola + Mango” ev. fel etikett på svenska.		Nettokvantitet finns. På märkningen på svenska står det 170 g, på originalmärkningen 130 g.
B3	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
B4 !	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (1 st.). Ingrediens ej översatt (2 st.). Tillsats ej översatt (1 st.). Saknas funktionsnamn (2 st.). Saknas ingående ingrediens (3 st.) varav en allergen		Nettokvantitet saknas.

		(kasein = mjölkprotein).		
B5	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik.	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
B6 !	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Saknas ingrediens (5 st.). Saknas ingående ingrediens (för en av de saknade ingredienserna) (2 st.) varav en allergen (räka). Tre kryddor har slagits ihop till enbart "kryddor".	(Finns på originalmärkningen - behövs ej).	Nettokvantitet saknas.
C1	Beteckning ej översatt.	Lättare språkfel (1 st.). Fel ordning. Saknas tillsats (1 st.).		Nettokvantitet saknas.
C2	Beteckning ok.		Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns. Står torr vikt istället för avrunnen vikt. Endast nettovikt finns på originalet.
C3	Beteckning ok.	Lättare språkfel (2 st.). Fel ordning. Saknas ingrediens (4 st.) Delvis felaktigt översatt ingrediens (3 st.). Extra ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
C4	Beteckning ok.	Lättare språkfel (3 st.). Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (3 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Saknas tillsats (1 st.). Extra ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
C5 !	Beteckning ej helt översatt.	Extra ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (3 st.). Saknas tillsats (4 st.). Felaktigt översatt ingrediens (2 st.) varav en allergen (vetemjöl). Fyra kryddor under "Spices & Herbs" har slagits ihop till enbart "kryddor".	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Förkortningen gm har felaktigt använts istället för g.
C6	Beteckning ok.	Lättare språkfel (2 st.). Ingrediens ej översatt (1 st.). Extra ingrediens (2 st.). Saknas ingrediens (2 st.). Saknas tillsats (3 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Fem kryddor har slagits ihop till enbart "kryddor".		Nettokvantitet finns. Förkortningen gm har felaktigt använts istället för g.
D1	Beteckning saknas.	Ingrediensförteckning saknas.	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
D2	Beteckning saknas.	Saknas ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
D3	Beteckning saknas.	Felaktig beteckning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.

D4 !	Beteckning saknas.	Fel ordning. Saknas ingrediens (1 st.) varav en allergen (helmjölkspulver). Lättare språkfel (1 st.). Felaktigt översatt arom (1 st.) (vanillinrom översatt till vanilj). Funktionsnamnet står ej framför tillsatsen utan listas som en egen ingrediens.	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
D5	Beteckning saknas.	Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Funktionsnamnet står ej framför tillsatsen utan listas som en egen ingrediens.	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
D6 (!)	Beteckning ok.	Rubrik saknas. Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (2 st.). Bröd är en ingrediens, dock saknas brödets ingående ingredienser både på originalmärkningen samt på märkningen på svenska (ev. risk för allergen t.ex. gluten).		Nettokvantitet saknas.
E1 !	Beteckning ej översatt.	Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). På originalmärkningen står: ”Contains soya and celery”, dock finns inte soja listat som ingrediens vare sig på originalmärkningen eller på märkningen på svenska. Troligen finns sojan bakom någon av ingredienserna: veg. fett. eller veg. protein.	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
E2	Beteckning ok.	Fel ordning. Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (1 st.). Extra tillsats (2 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
E3 !	Beteckning ok. Lättare språkfel (1 st.).	Fel ordning. Saknas ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (2 st.). Saknas tillsats (1 st.). Felaktigt översatt tillsats (1 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.). Saknas ingående ingrediens (4 st.) varav två allergener (skummjolkspulver, helmjölkspulver).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
E4 !	Beteckning ej översatt.	Saknas funktionsnamn (2 st.). Originalmärkningen varnar för senapsingredienser (ej listade vare sig på originalmärkningen eller på märkningen på	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.

		svenska) samt för risk för spår av jordnötter och nötter. Varningen finns ej på märkningen på svenska.		
E5	Beteckning ej översatt.	Fel ordning. Lättare språkfel (1 st.). Saknas ingrediens (1 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
E6	Beteckning ej översatt.	Saknas funktionsnamn (2 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen, dock ej angiven i %).	Nettokvantitet saknas.
F1	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Fel ordning. Felaktigt översatt ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
F2	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1st.). Saknas tillsats (1 st.). Funktionsnamn står ej framför tillsatsen utan listas som en egen ingrediens. Tillsats har fel E-nr på originalmärkningen.	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
F3 (!)	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (3 st.). Ingående ingredienser för fisksås saknas både på originalmärkning samt på märkningen på svenska (ev. risk för allergen).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
F4	Beteckning ej översatt.	Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Märkning på svenska finns på originalmärkningen, men ändå finns en påklistrad etikett med ytterligare en märkning på svenska. Det är etikettens brister som finns i denna tabell.	(Finns på originalmärkningen - behövs ej).	Nettokvantitet saknas.
F5	Beteckning ej översatt.	Fel ordning. Extra ingående ingrediens (2 st.). Felaktigt översatt arom (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas	Nettokvantitet saknas.
F6	Beteckning ok. Lättare språkfel (1 st.).	Lättare språkfel (4 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet saknas.
G1	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Tillsats ej översatt (2st.).		Nettokvantitet saknas.
G2	Beteckning ej översatt.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
G3	Beteckning ok.	Lättare språkfel (1 st.). Saknas ingående ingrediens (4 st.). Tillsats ej översatt (1 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas. Dock finns mängd endast för en ingrediens på	Nettokvantitet saknas.

			originalmärkningen, men för sex ingredienser på märkningen på svenska.	
G4	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Fel ordning. Lättare språkfel (2 st.). Saknas tillsats (2 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
G5	Beteckning ok, men står som första "ingrediens" i ingrediensförteckningen.	Lättare språkfel (3 st.). Ingrediens ej översatt (1 st.). Beteckningen är listad som första "ingrediens" i ingrediensförteckningen.	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet saknas.
G6	Beteckning ej översatt.	Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
H1	Beteckning ej översatt.	Rubrik saknas. Delvis felaktigt översatt ingrediens (4 st.).		Nettokvantitet saknas.
H2 !	Beteckning ej översatt.	Fel ordning. Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (3 st.) varav en allergen (sojabönsolja). Saknas tillsats (2 st.). Extra ingrediens (3 st.). Tre kryddor har slagits ihop till enbart "kryddor".	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Förkortningen gm har felaktigt använts istället för g.
H3 !	Beteckning ok.	Lättare språkfel (1 st.). Saknas tillsats (1 st.). Saknas ingrediens (1 st.) varav en allergen (vetemjöl). Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet saknas.
H4	Beteckning saknas.	Fel ordning. Saknas funktionsnamn (2 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Tillsats ej översatt (1 st.). Saknas tillsats (1 st.). Felaktigt översatt tillsats (1 st.). En ingrediens (fruktjuice) saknas, dock är frukterna varifrån juicen kommer listade . Uttrycket: "innehåller sötningsmedel" saknas.		Nettokvantitet saknas.
H5	Beteckning ok.	Saknas ingrediens (1 st.). Extra tillsats (1 st.).		Nettokvantitet finns. Förkortningen gm har felaktigt använts istället för g.
H6	Beteckning ok, lättare språkfel (1 st.).	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (2 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Anges i g, men är en vätska och ska anges i volymenhet.

I1	Beteckning ok.	Saknas tillsats (1 st.).	(Finns på originalmärknings - behövs ej).	Nettokvantitet saknas.
I2	Beteckning ok.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (3 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Förkortningen gm har felaktigt använts istället för g. Står: "Nettovekt".
I3 (!)	Beteckning ok, lättare språkfel (1 st.).	Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Ingående ingredienser för ingrediensen "räkpasta" saknas både på originalmärknings samt på märknings på svenska (ev. risk för allergen).	(Finns på originalmärknings - behövs ej).	Nettokvantitet saknas.
I4 !	Beteckning ej helt översatt.	Felaktig rubrik. Fel ordning. Saknas ingrediens (4 st.) varav en allergen (vete). Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Två kryddor har slagits ihop till enbart "kryddor".		Nettokvantitet finns. På märknings på svenska står det 417 g på originalmärknings 14,9 OZ = 425 g.
I5	Beteckning ok.	Fel ordning. Saknas tillsats (1 st.). Saknas funktionsnamn (3 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
I6 (!)	Beteckning ej översatt.	Saknas tillsats (1 st.). Ingående ingredienser för ingredienserna "kryddsås" och "fisksås" saknas både på originalmärknings samt på märknings på svenska (ev. risk för allergen).	(Finns på originalmärknings - behövs ej).	Nettokvantitet saknas.
J1	Beteckning ok, men står som första "ingrediens" i ingrediensförteckningen.	Fel ordning. Saknas ingrediens (1 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Extra ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Ingredienserna i beteckningen står endast i beteckning som dock står efter rubriken "Ingredienser" (vindruvsblad fyllda med ris).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärknings).	Nettokvantitet saknas.
J2 (=R1)	Beteckning ok.	Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Extra ingrediens (1 st.).	Mängddekalaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
J3	Beteckning ok, lättare språkfel (1 st.).	Fel ordning. Saknas ingrediens (1 st.). Fyra kryddor har slagits ihop till enbart "kryddor".	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärknings).	Nettokvantitet saknas.
J4 (!)	Beteckning ok, lättare språkfel (1 st.).	Extra ingrediens (2 st.) varav en allergen (pinjenöt).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
J5 (!)	Beteckning ok, lättare språkfel (1 st.).	Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (2 st.) varav en allergen (pinjenöt).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.

J6	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (2 st.).	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningsen).	Nettokvantitet finns.
J7	Beteckning ej helt översatt.	Fel ordning. Lättare språkfel (2 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (2 st.). Extra ingrediens (1 st.) (går ej att förstå vad det är – ”delade”).		Nettokvantitet finns. Står 400 gr på märkningen på svenska och 450 gr på originalmärkningsen. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
K1	Beteckning ej översatt.	Rubrik saknas. Fel ordning.		Nettokvantitet saknas.
K2	Beteckning ok.		Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
K3	Beteckning ej översatt.	Fel ordning. Saknas ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
K4	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas. Hänvisning: ”se förpackning”.
K5	Beteckning ok.	Ingrediensen ”vegetables” finns på originalmärkningsen, översatt till ”grönsaker”.	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. På märkningen på svenska står det 690 ± 10 gr på originalmärkningsen 690 g. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
K6	Beteckning ok.	Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (3 st.). Felaktigt översatt funktionsnamn (2 st.). Felaktigt översatt tillsats (2 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.).		Nettokvantitet finns.
K7	Beteckning saknas.	Saknas tillsats (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
L1	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.).	(Finns på originalmärkningsen - behövs ej).	Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
L2	Beteckning felaktigt översatt (står ”komage” men är ”grismage”).	Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (5 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
L3	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
L4	Beteckning ok.	Fel ordning. Lättare språkfel (3 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. På märkningen på svenska står det 470

				± 5 gr på originalmärkningen 450 ± 10 g. Avrunnen vikt står ej på märkningen på svenska, men finns på originalmärkningen. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
L5	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (1 st.).		Nettokvantitet saknas.
L6 !	Beteckning saknas.	Fel ordning. Saknas funktionsnamn (1 st.). Saknas ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (4 st.). Originalmärkningen varnar för senapsingredienser (ej listade vare sig på originalmärkningen eller på märkningen på svenska) samt för risk för spår av jordnötter och nötter. Varningen finns ej på märkningen på svenska.	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
M1	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (2 st.).		Nettokvantitet finns.
M2	Beteckning ej helt översatt.	Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
M3	Beteckning ok.	Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
M4 !	Beteckning ok.	Lättare språkfel (1 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.). Felaktigt översatt tillsats (1 st.). Extra ingående ingrediens (5 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra tillsats (1 st.). Allergivarning på originalmärkningen för risk för spår av jordnötter och nötter, på märkningen på svenska finns endast varning för nötter.	Mängddeklaration finns, behövs ej.	Nettokvantitet finns.
M5 !	Beteckning ej översatt.	Delvis felaktigt översatt arom (2 st.). Felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra arom (1 st.). Saknas ingrediens (2 st.) varav en allergen (laktos). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.). Allergivarning på originalmärkningen för ”vetegluten, laktos och mjölkprotein”, märkningen på svenska varnar endast för risk för spår av nötter och vetegluten.	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet saknas.

M6	Beteckning ok.	Lättare språkfel (2 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Delvis felaktigt översatt arom (1 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (2 st.). Felaktigt översatt funktionsnamn (2 st.). Tillsats ej översatt (3 st.). Delvis felaktigt översatt tillsats (2 st.). Felaktigt översatt tillsats (2 st.).		Nettokvantitet saknas.
N1	Beteckning ok.	Saknas tillsats (2 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
N2	Beteckning ej helt översatt, språkfel som gör det otydligt.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Saknas ingrediens (1 st.). Saknas tillsats (2 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet saknas.
N3	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
N4	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
N5 (=Q3, T3)	Beteckning ok.	Fel ordning. Saknas funktionsnamn (2 st.). Delvis felaktigt översatt arom (1 st.).		Nettokvantitet finns. Står torr vikt istället för avrunnen vikt.
N6	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (1 st.). Felaktigt översatt tillsats (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
O1 (=S2)	Beteckning ej översatt.	Rubrik saknas. Fel ordning.		Nettokvantitet saknas.
O2	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Saknas ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
O3	Beteckning felaktigt översatt.	Felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Lättare språkfel (1 st.). Saknas ingrediens (2 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Extra tillsats (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. På märkningen på svenska står det 400 gr på originalmärkningen 350 ± 5 g. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
O4 !	Beteckning ej helt översatt.	Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Saknas ingrediens (2 st.) varav en allergen (sojaolja). Fyra stycken kryddor har ersatts med enbart ”kryddor”.	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
O5	Beteckning saknas.	Lättare språkfel (1 st.). Saknas ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas tillsats (4 st.).		Nettokvantitet saknas.
O6 !	Beteckning ok.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Saknas tillsats (1 st.). Extra ingrediens (2 st.). På märkningen på svenska står ”veg. olja”, på originalmärkningen står det ”sojaolja”	Mängddeklaration saknas (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.

		(allergen).		
P1	Beteckning ok.		Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. På märkningen på svenska står det 42 DM på originalmärkningen 500 g.
P2	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Lättare språkfel (2 st.). Fel ordning. Extra ingrediens (2 st.) Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.).		Nettokvantitet saknas.
P3 !	Beteckning ok.	Fel ordning. Lättare språkfel (2 st.). Extra ingrediens (1 st.). Felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (2 st.) varav en allergen (selleri). På originalmärkningen står sist i ingrediensförteckningen :”special drugs & vegetables”, ingen översättning av detta finns.		Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
P4	Beteckning ej översatt.	Fel ordning. Lättare språkfel (2 st.). Saknas ingrediens (2 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.). Extra ingrediens (2 st.). Felaktigt översatt tillsats (3 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas. Fel mängd för en ingrediens (9 % på märkningen på svenska, 10,4 % på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
P5	Beteckning ej helt översatt.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet finns.
P6 !	Beteckning ok.	Lättare språkfel (1 st.). Extra ingrediens (1 st.). På märkningen på svenska står ”vegetabilisk olja”, på originalmärkningen står det ”sojaolja” (allergen).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
Q1	Beteckning saknas.	Lättare språkfel (4 st.). Felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.).		Nettokvantitet saknas.
Q2 !	Beteckning felaktigt översatt.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (2 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.). Allergivarning på originalmärkningen varnar för att det kan finnas ”soja protein”, finns ej med på varningen på märkningen på svenska.		Nettokvantitet saknas.
Q3 (=N5, T3)	Beteckning ok.	Fel ordning. Saknas funktionsnamn (2 st.).		Nettokvantitet finns. Står torr vikt istället för avrunnen vikt.
Q4	Beteckning ok.	Saknas ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns.
Q5	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (3 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Står torr vikt

				istället för avrunnen vikt.
Q6	Beteckning ok.	Felaktig rubrik. Saknas funktionsnamn (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
R1 (=J2)	Beteckning ok.	Fel ordning. Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Extra ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
R2 !	Beteckning ok.	Fel ordning. Saknas ingrediens (2 st.). Extra ingrediens (2 st.) varav en allergen (pinjenöt).	Mängddeklaration saknas, (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet saknas.
R3	Beteckning ok.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas funktionsnamn (3 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet finns. Står torr vikt istället för avrunnen vikt.
R4	Beteckning ok.	Saknas funktionsnamn (1 st.). Extra tillsats (1 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (2 st.). Saknas ingrediens (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas. (Finns dock inte för bägge ingredienserna som ska ha, saknas på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns.
R5 !	Beteckning ok.	Delvis felaktigt översatt ingrediens (3 st.). Extra ingrediens (4 st.) varav tre allergener (vetemjöl, mjölkprotein, sojaprotein). Extra tillsats (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas (finns ej originalmärkningen).	Nettokvantitet finns.
R6	Beteckning saknas.	Lättare språkfel (2 st.). Extra tillsats (2 st.).	Mängddeklaration saknas.	Nettokvantitet saknas.
S1 !	Beteckning felaktigt översatt, lättare språkfel.	Fel ordning. Felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Saknas ingrediens (5 st.). Extra ingrediens (3 st.). Allergivarning för ”sulfiter” på originalmärkningen, finns ej på märkningen på svenska.	Mängddeklaration saknas, (finns på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g.
S2 (=O1)	Beteckning ej översatt.	Rubrik saknas. Fel ordning.		Nettokvantitet saknas.
T1	Beteckning ok.	Fel ordning. Saknas funktionsnamn (2 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas.	Nettokvantitet saknas.
T2	Beteckning ok, lättare språkfel (2 st.).	Lättare språkfel (3 st.). Tillsats ej översatt (2 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (3 st.). Felaktigt översatt funktionsnamn (2 st.). Saknas funktionsnamn (1 st.). Delvis felaktigt översatt tillsats (3 st.). Felaktigt översatt tillsats (2 st.). Saknas tillsats (1 st.).		Nettokvantitet saknas.
T3 (=N5, Q3)	Beteckning ok.	Fel ordning. Saknas funktionsnamn (2 st.). Delvis felaktigt översatt arom (1 st.).		Nettokvantitet finns. Står torr vikt istället för avrunnen vikt.
T4	Beteckning ok.	Fyra kryddor listas enbart som ”kryddextrakt”.	Mängddeklaration finns, ska finnas. Fel mängd för en ingrediens (80 % på märkningen)	Nettokvantitet saknas.

			på svenska, 81 % på originalmärkningen).	
T5 !	Beteckning ej översatt.	Lättare språkfel (3 st.). Fel ordning. Ingrediens ej översatt (1 st.) varav en allergen (pistagenöt). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Extra ingrediens (2 st.) varav en allergen (mjölkpulver).		Nettokvantitet finns. Förkortningen gr har felaktigt använts istället för g. Står: "Nettovekt".
T6	Fel etikett. Ska vara "Chokladöverdragna kex med jordgubbssylt", etiketten är för "Chokladöverdragna kex med skogsbärsylt". (Etiketten jämförs ändå).	Lättare språkfel (3 st.). Extra ingrediens (3 st.). Extra tillsats (6 st.). Extra arom (3 st.). Delvis felaktigt översatt ingrediens (1 st.). Delvis felaktigt översatt funktionsnamn (1 st.). Saknas ingrediens (1 st.). Saknas tillsats (1 st.).	Mängddeklaration finns, ska finnas. Fel mängd för två ingredienser (7 % på märkningen på svenska, 15 % på originalmärkningen samt 3 % på märkningen på svenska, 2 % på originalmärkningen).	Nettokvantitet finns.

Redovisning av märkningsgranskning del 2(2)

Allt i bilagan avser märkning på svenska om inget annat anges. Vissa livsmedel förekommer i flera butiker och har likadan märkning på svenska, dessa är märkta med ”=” i spalten ”Butik + Livsmedel”, t.ex. livsmedlet som har koden J1 är likadant som livsmedel R2, i spalten står då J1 (=R2). I resultatet räknas dock alla som enskilda livsmedel.

Bäst före-dag/ sista förbrukningsdag: (Endast livsmedel med Bäst före-dag förekommer).

- ”Datum finns” = datum finns.
- ”Datum saknas” = datum saknas.
- ”Hänvisning till datum finns” = det finns en hänvisning till vart datumet finns på förpackningen.
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående, finns inga brister redovisade är bäst före-datumet korrekt angivet.

Förvaringsanvisning:

- ”Förvaringsanvisning finns” = förvaringsanvisning finns.
- ”Förvaringsanvisning saknas = förvaringsanvisning saknas, men finns på originalmärkningen.
- Tom cell = ingen förvaringsanvisning finns på originalmärkningen eller så har den ej varit synlig på fotot (t.ex. kan den ha varit täckt av märkningen på svenska).
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående, finns inga brister redovisade är förvaringsanvisningen korrekt angiven.

Namn, firmanamn och adress:

- ”Kontaktuppgifter finns” = korrekta kontaktuppgifter finns.
- ”Kontaktuppgifter saknas” = korrekta kontaktuppgifter saknas.
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående.

Bruksanvisning:

- ”Bruksanvisning finns” = bruksanvisning finns.
- ”Bruksanvisning saknas” = bruksanvisning saknas, men finns på originalmärkningen.
- Tom cell = ingen bruksanvisning finns på originalmärkningen eller så har den ej varit synlig på fotot (t.ex. kan den ha varit täckt av märkningen på svenska).
- Andra eventuella brister redovisas efter ovanstående, finns inga brister redovisade är bruksanvisningen korrekt angiven.

Butik + Livsmedel	Bäst före-dag/ sista förbrukningsdag	Förvaringsanvisning	Namn eller firmanamn och adress	Bruksanvisning
A1	Datum finns. År, mån, dag. Rätt ordning på original.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
A2	Datum finns. År, mån, dag.		Kontaktuppgifter finns.	
A3	Datum finns. År, mån, dag.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
A4	Datum finns. År, mån, dag. Står: ”Bast fore”.		Kontaktuppgifter finns.	
A5	Datum finns. År, mån, dag.		Kontaktuppgifter finns.	
A6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
A7	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
B1	Datum finns. Står: ”Best before”.		Kontaktuppgifter finns. Står: ”Imported by”.	
B2	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
B3	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	Bruksanvisning saknas.
B4	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	Bruksanvisning saknas.
B5	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
B6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
C1	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: ”se märkning”.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
C2	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	
C3	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
C4	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
C5	Datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
C6	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	
D1	Datum finns. Står: ”Bast fore”.		Kontaktuppgifter finns.	
D2	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	

D3	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter saknas.	
D4	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter saknas.	
D5	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter saknas. Endast firmanamn finns.	
D6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
E1	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter saknas.	
E2	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning finns. Innehåller lättare språkfel: "innehållarna".
E3	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter finns.	
E4	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter saknas.	
E5	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
E6	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
F1	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
F2	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	Bruksanvisning saknas.
F3	Hänvisning till datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
F4	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
F5	Datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
F6	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se stamplen".		Kontaktuppgifter finns.	
G1	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
G2	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se stämpel".		Kontaktuppgifter finns.	
G3	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
G4	Står: "Bäst före: 3 år efter tillverkningsdatum, se flaskan". På originalmärkningen står: "Best before 20/07/2011.		Kontaktuppgifter finns.	
G5	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
G6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
H1	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	

H2	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	
H3	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se stämpeln".	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
H4	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning finns.
H5	Datum finns.		Kontaktuppgifter saknas.	
H6	Datums finns. År, mån, dag.		Kontaktuppgifter saknas. Endast firmanamn finns.	
I1	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
I2	Datum finns. Står: "15 july 2010".		Kontaktuppgifter finns.	
I3	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
I4	Datum finns. Står: "Bäst fore".		Kontaktuppgifter finns.	
I5	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
I6	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se stämpeln".		Kontaktuppgifter finns.	
J1 (=R2)	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
J2	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
J3	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
J4	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
J5	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
J6	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
J7	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
K1	Datum finns. År, mån, dag.		Kontaktuppgifter finns.	
K2	Datum saknas.	Förvaringsanvisning finns. Står: "Bör frvaras svalt och tort".	Kontaktuppgifter saknas.	Bruksanvisning finns.
K3	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
K4	Hänvisning till datum finns. Står: "B. före datum".	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
K5	Datum saknas.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter saknas.	
K6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
K7	Datum finns.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter saknas.	
L1	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning saknas.
L2	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se botten eller lock".	Förvaringsanvisning finns. Står: "Förvaras svalare än 18°C".	Kontaktuppgifter saknas. Endast firmanamn och internetadress.	
L3	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
L4	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	

L5	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
L6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas. Endast firmanamn och internetadress.	
M1	Hänvisning till datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
M2	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se datum på förpackning".	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
M3	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förpackning".	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
M4	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".		Kontaktuppgifter saknas. Endast firmanamn och e-post adress finns.	
M5	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
M6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning finns.
N1	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se tryckt på förpackningen".	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
N2	Hänvisning till datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
N3	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
N4	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
N5 (=Q3, T3)	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
N6	Hänvisning till datum finns.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
O1 (=S2)	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
O2	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förpackningen".	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
O3	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
O4	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
O5	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
O6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
P1	Datum finns. År, mån, dag. Uttrycket "Bäst före" saknas.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
P2	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: "se förp".	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
P3	Datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
P4	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
P5	Hänvisning till datum finns. Ospecifik	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	

	hänvisning: ”se förpackningens märkning”.			
P6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
Q1	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
Q2	Datum saknas.		Kontaktuppgifter saknas.	
Q3 (=N5, T3)	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
Q4	Hänvisning till datum finns.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	
Q5	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
Q6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
R1 (=J2)	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
R2	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter saknas.	
R3	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
R4	Hänvisning till datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
R5	Hänvisning till datum finns.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning finns.
R6	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
S1	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	
S2 (=O1)	Datum finns.		Kontaktuppgifter finns.	
T1	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
T2	Datum saknas.		Kontaktuppgifter finns.	Bruksanvisning finns.
T3 (=N5, Q3)	Datum saknas.	Förvaringsanvisning saknas.	Kontaktuppgifter finns.	
T4	Hänvisning till datum i botten, men datum sitter på locket.		Kontaktuppgifter saknas.	
T5	Datum finns. Står ”Best for”.		Kontaktuppgifter finns.	
T6	Hänvisning till datum finns. Ospecifik hänvisning: ”se förpackningens märkning”.	Förvaringsanvisning finns.	Kontaktuppgifter finns.	

Statistiska beräkningar

Samtliga beräkningar har gjorts med hjälp av boken Statistiska metoder av Wahlberg, L och Körner, S. Längst bak i bilagan finns tabell för värden som används i beräkningarna.

Minsta kvadratmetoden. Bestämning av regressionslinje.

$$\begin{aligned} x &= 1082 \text{ (antal brister i ingrediensförteckningen)} & x^2 &= 15438 \\ y &= 575 \text{ (antal ingredienser)} & y^2 &= 4529 \\ n &= 114 & xy &= 7062 \\ b &= \text{regressionskoefficient} \end{aligned}$$

$$b = \frac{\sum xy - \frac{\sum x \sum y}{n}}{\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}} = \frac{7062 - \frac{1082 \times 575}{114}}{15438 - \frac{1082^2}{114}} = 0,3104472$$

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n} = \frac{1082}{114} = 9,4912281$$

$$\bar{y} = \frac{\sum y}{n} = \frac{575}{114} = 5,0438596$$

$$\hat{a} = \bar{y} - b \times \bar{x} = 5,0438596 - 0,3104472 \times 9,4912281 = 2,0973344 \approx 2,1$$

Regressionslinjen blir: $y = 2,1 + 0,3x$

Inom det variationsområde som har studerats betyder detta i princip att ett livsmedel med x antal ingredienser har $y = 2,1 + 0,3x$ antal brister i ingrediensförteckningen. Detta under förutsättning att regressionslinjen ger en god beskrivning av sambandet. Sambandets styrka mäts med r = korrelationskoefficient.

$$r = \frac{\sum xy - \frac{\sum x \sum y}{n}}{\sqrt{\left(\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}\right) \left(\sum y^2 - \frac{(\sum y)^2}{n}\right)}} = \frac{7062 - \frac{1082 \times 575}{114}}{\sqrt{\left(15438 - \frac{1082^2}{114}\right) \left(4529 - \frac{575^2}{114}\right)}}$$

$$= 0,5530169$$

$r = -1$ betyder negativt linjärt samband och att alla observationer ligger på regressionslinjen.
 $r = 1$ betyder positivt linjärt samband och att alla observationer ligger på regressionslinjen.
 $r = 0$ betyder inget linjärt samband finns.

Determinationskoefficienten r^2 anger hur stor del av den totala variationen för den beroende variabeln (y) som förklaras av det linjära sambandet med den oberoende variabeln (x).

$$r^2 = 0,5530169^2 = 0,3058276 \approx 31 \%$$

31 % av variationen av antalet brister beror på antalet ingredienser. Resten beror på andra faktorer.

Konfidensintervall 1

n = antal livsmedel som undersökts

p = andel livsmedel som saknar märkning på svenska i stickprovet

π = populationens sanna värde

$$n = 600$$

$$p = 258/600 = 0,43$$

$z = 1,96$ (konfidensgrad: 95 %) (värdet 1,96 kommer från tabell 2 i boken Statistiska metoder)

$$p \pm z \times \sqrt{\frac{p(1-p)}{n}} = 0,43 \pm 1,96 \times \sqrt{\frac{0,43(1-0,43)}{600}} = 0,43 \pm 0,0396143$$

Kan även skrivas: $0,3903857 < \pi < 0,4696143$

Stickprovet visar att mellan 39 % och 47 % av samtliga livsmedel saknar märkning på svenska. Sannolikheten att stickprovets andel (p) avviker från populationens andel (π) med mer än den statistiska felmarginalen är mindre än 5 %.

Konfidensintervall 2

n = antal livsmedel som undersökts

= andel livsmedel som saknar märkning på engelska i stickprovet

π = populationens sanna värde

$$n = 600$$

$$p = 87/600 = 0,145$$

$z = 1,96$ (konfidensgrad: 95 %) (värdet 1,96 kommer från tabell 2 i boken Statistiska metoder)

$$p \pm z \times \sqrt{\frac{p(1-p)}{n}} = 0,145 \pm 1,96 \times \sqrt{\frac{0,145(1-0,145)}{600}} = 0,145 \pm 0,0281739$$

Kan även skrivas: $0,116826 < \pi < 0,1731739$

Stickprovet visar att mellan 12 % och 17 % av samtliga livsmedel saknar märkning på engelska. Sannolikheten att stickprovets andel (p) avviker från populationens andel (π) med mer än den statistiska felmarginalen är mindre än 5 %.

Hypotesprövning

Hypotes: Har mer än 90 % av alla livsmedel brister i ingrediensförteckningen.

Nollhypotes: $H_0: \pi = 0,9$

Mothypotes: $H_1: \pi > 0,9$

Signifikansnivå: $\alpha = 5 \%$

Kritiskt värde: $z_{krit} = 1,64$ (värdet kommer från tabell 2 i boken Statistiska metoder)

$\pi_0 = 0,9$ (nollhypotesens värde)

$p = 111/114 = 0,9736842$ (andel livsmedel med brister i ingrediensförteckningen i stickprovet)

z_{obs} = observerat värde

$$z_{obs} = \frac{p - \pi_0}{\sqrt{\frac{\pi_0(1 - \pi_0)}{n}}} = \frac{0,9736842 - 0,9}{\sqrt{\frac{0,9(1 - 0,9)}{114}}} = 2,6224399 \approx 2,62$$

z_{obs} : 2,62 är större än z_{krit} : 1,64 vilket leder till att nollhypotesen förkastas till förmån för mothypotesen.

Andelen livsmedel med brister i ingrediensförteckningen är signifikant större än 90 %. Det är signifikant säkerställt att fler än 90 % av alla livsmedlen har brister i ingrediensförteckningen.

I tabellen nedan förekommer livsmedlen endast en gång, även om de fotats i flera butiker.

Livsmedel	x (antal brister i ingrediensförteckningen)	y (antal ingredienser)	x^2	y^2	xy
A1	2	6	36	4	12
A2	3	13	169	9	39
A3	4	8	64	16	32
A4	4	7	49	16	28
A5	1	8	64	1	64
A6	24	40	1600	276	960
A7	6	8	64	36	48
B1	2	3	9	4	6
B2	8	8	64	64	64
B3	2	12	144	4	24
B4	10	7	49	100	70
B5	1	7	49	1	7
B6	12	13	169	144	156
C1	3	9	81	9	27
C2	0	4	16	0	0
C3	11	15	225	121	165
C4	11	15	225	121	165
C5	11	13	169	121	143
C6	12	17	289	144	204
D2	1	4	16	1	4
D3	2	5	25	4	10
D4	5	5	25	25	25
D5	3	8	64	9	24

D6	6	13	169	36	78
E1	3	18	324	9	54
E2	7	5	25	49	35
E3	11	25	625	121	275
E4	3	16	256	9	48
E5	4	7	49	16	28
E6	2	6	36	4	12
F1	3	8	64	9	24
F2	4	5	25	16	20
F3	5	7	49	25	35
F4	2	9	81	4	18
F5	4	7	49	16	28
F6	4	8	64	16	32
G1	3	6	36	9	18
G2	2	6	36	4	12
G3	7	10	100	49	70
G4	7	8	64	49	56
G5	5	13	169	25	65
G6	3	12	144	9	36
H1	5	12	144	25	60
H2	12	11	121	144	132
H3	5	7	49	25	35
H4	10	17	289	100	170
H5	2	8	64	4	16
H6	3	5	25	9	15
I1	1	5	25	1	5
I2	4	8	64	16	32
I3	3	8	64	9	24
I4	9	20	400	81	180
I5	5	13	169	25	65
I6	2	9	81	4	18
J1	6	9	81	36	54
J2	4	6	36	16	24
J3	3	10	100	9	30
J4	2	10	100	4	20
J5	3	10	100	9	30
J6	2	5	25	4	10
J7	7	7	49	49	49
K1	2	4	16	4	8
K2	0	6	36	0	0
K3	4	9	81	16	36
K4	4	11	121	16	44
K5	1	12	144	1	12
K6	11	14	196	121	154
K7	1	5	25	1	5
L1	2	8	64	4	16
L2	6	18	324	36	108
L3	1	5	25	1	5
L4	4	8	64	16	32
L5	1	3	9	1	3
L6	8	8	64	64	64
M1	2	9	81	4	18
M2	1	10	100	1	10
M3	1	17	289	1	17
M4	11	13	169	121	143

M5	8	13	169	64	104
M6	15	15	225	225	225
N1	2	14	196	4	28
N2	5	9	81	25	45
N3	3	3	9	9	9
N4	1	5	25	1	5
N5	4	12	144	16	48
N6	2	12	144	4	24
O1	2	3	9	4	6
O2	3	4	16	9	12
O3	6	5	25	36	30
O4	6	12	144	36	72
O5	7	6	36	49	42
O6	6	10	100	36	60
P1	0	2	4	0	0
P2	7	9	81	49	63
P3	8	9	81	64	72
P4	11	17	289	121	187
P5	2	17	289	4	34
P6	3	3	9	9	16
Q1	7	6	36	49	42
Q2	4	16	256	16	64
Q4	11	7	49	1	7
Q5	3	6	36	9	18
Q6	2	4	16	4	8
R2	5	11	121	25	55
R3	4	6	36	16	24
R4	6	4	16	36	24
R5	8	11	121	64	88
R6	4	3	9	16	12
S1	11	10	100	121	110
T1	3	4	16	9	12
T2	17	14	196	289	238
T4	1	12	144	1	12
T5	8	5	25	64	40
T6	19	19	361	361	361
Totalt: 114	$\sum x = 1082$	$\sum y = 575$	$\sum x^2 = 15438$	$\sum y^2 = 4529$	$\sum xy = 7062$